

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1935.

Första kammaren.

Nr II.

Lördagen den 23 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 42, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 1—3, andra lagutskottets utlåtande nr 10 och jordbruksutskottets utlåtanden nr 23—30.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner angående djurplågeri.

Om lagstiftning ang. djurskydd.

Första lagutskottet hade förehaft de inom andra kammaren väckta motionerna nr 130 av herr *Hansson* i Vännäsby och nr 340 av fru *Eklund* m. fl.

I den förra motionen hade yrkats, att riksdagen för sin del måtte besluta sådan ändring i 18 kap. 16 § strafflagen, att djurplågeri i vanliga fall skulle straffas med böter eller fängelse, i svårare fall med fängelse eller straffarbete.

I den senare motionen hade yrkats, att riksdagen ville besluta om en ingående och förutsättningslös utredning, varigenom behovet av straffskärpning för djurplågeribrotten skulle klarläggas och en mera human behandling av djuren befordras.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av vad utskottet anført föranstalta om utredning angående en särskild lag om djurskydd och vad därmed ägde samband samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr **Lindhagen**: Herr talman! Det är en ganska ovanlig företeelse, att ett enhälligt utskott i vår stridbara och materialistiska tid framlägger ett förslag om att göra en insats för humanitetens tillkomst i världen. Därför är det inte från djurskyddsvännernas sida annat än att med glädje omfatta detta förslag. Jag yrkar bifall till detsamma särskilt på grund av den evasiva formulering, som utskottet — förståndigt nog, tycker jag — givit sitt utlåtandes kläm. Ty härigenom kan därinom inrymmas alla möjliga uppslag och önske-

Om lagstiftning ang. djurskydd. (Forts.)
mål. Men man får också se något på motiveringen, eftersom den i alla fall blir grundläggande för, hur långt man får antaga att riksdagen velat gå.

Jag får också uttrycka min glädje över att opinionen i riksdagen i denna fråga kunnat vända sig så hastigt, vilket är ovanligt. Det brukar annars dröja länge, innan så sker. Vad som ansågs vara att gå för långt i följet är emellertid nu i år självklart.

Motionärerna ha i år egentligen inte yrkat på annat än *skärpta straffbestämmelser*, men de två kvinnliga motionärerna i andra kammaren, Vira Eklund och Ruth Gustafson, hava också i sin motions kläm vid sidan av sin begäran om en utredning om behovet av straffskärpning för djurplågeribrotten även begärt, att det skulle klargöras, huruvida icke en mera human behandling av djuren skulle kunna befordras, och detta är ju ett generellt yrkande i alla fall, även om det knappast återfinnes i motiveringen. Jag förmodar, att utskottet i år, förutom på grund av behovet av att komma fram till någon humanitet i världen, även tagit inflytande av att det föreligger motioner från två högerpartister, en folkpartist och en socialdemokratipartist. Det är endast bondeförbundet, som saknas, och jag hoppas, att det inte skall vara något dåligt omen med hänsyn till behandlingen av de egna kreaturen, beträffande vilka bönderna naturligtvis själva äro intresserade av att de behandlas med humanitet.

Utskottet är emellertid fortfarande tveksamt, litet grand fram och tillbaka, om det fordras någon straffskärpning, men det kommer till det resultatet, att den frågan bör få utredas, och därmed är ju något vunnet. Hade utskottet sagt, att den frågan *måste* bli föremål för utredning, hade ännu mera varit vunnet, men man får i alla fall vara tacksam för varje ljusglimt, som kan upptäckas.

Vidare har utskottet, i enlighet med mitt yrkande i följet och således utan att få något förslag därom av motionärerna, särskilt tillagt, att *menageriförordningen* kanske bör förbättras. Utskottet har också talat om inrättandet av en djurskyddsnämnd, vilket jag i min motion förra året inte särskilt uppräknat. Jag tycker, att det är ett bra uppslag, särskilt därför att en sådan nämnd, som utskottet så riktigt uttrycker sig, kan »vara ägnad att hos befolkningen införa nya och förbättrade seder vid behandlingen av djuren», vilket en sådan strafflagsbestämmelse som 18 kap. 16 § i den svenska strafflagen inte kan föranleda till.

Utskottsmotiveringen innehåller således först en tvekan om nödvändigheten av en utredning angående straffskärpning men till sist också en framställning om utredning angående särskild lag om djurskydd och vad därmed äger samband.

Då vill jag säga, att det inte lär kunna utredas, huruvida det behövs straffskärpning eller icke — det *beror på ett sinnelag*, och hava vi inte det i dag, ha vi det heller inte i morgon. Då kunde utskottet likaväl ha förordat den formuleringen av strafflagsparagrafen, som jag förra året föreslog, ehuru det kanske kan vara berättigat att vara försiktig även ur den synpunkten, att allt bör få utredas på en gång och att man då lättare kan komma fram även till en strafflagsändring, än om det framställts ett särskilt yrkande därom vid detta tillfälle. Detta föreställer jag mig också vara utskottsordförandens mening.

Nu vill jag emellertid, då i alla fall utskottet så evasivt formulerat sin kläm, räkna upp något av vad som framfördes i min motion förra året och som utskottet utan särskild motivering då ansåg icke kunna, åtminstone icke för det dåvarande, bifallas, samt även omnämna mina yrkanden, så att de på sätt och vis på en bakväg kunna komma med uti överbägandet denna gång.

Jag yrkade således förra året, att i lagen skulle uttryckligen utsättas, att med djur menas *både hemtama och vilda djur*. Erfarenheten visar ju, att de

Om lagstiftning ang. djurskydd. (Forts.)

vilda djuren komma i andra hand, då det gäller människornas omtanke, och det blir nog som förut »egna och andras kreatur», som författningarna förr kallade det, som fortfarande tilldraga sig den största uppmärksamheten. Denna villfarelse skulle i sin mån tagas bort, genom att man mera uttryckligt gjorde denna utvidgning av begreppet, som jag här föreslagit.

Vidare har jag begärt, att *åtalsrätten skulle utsträckas*. Man kan ju inte begära, att åklagare, som äro upptagna av så många åtal, alltid skola kunna vara till hands vid alla tillfällen, då djurskyddet påkallar åtal. Därför hade jag förra året föreslagit, att åtalsrätten skulle utsträckas genom att det infördes tillika en allmän rätt till åtal för beivrande av djurplågeri såsom är fallet vid öveträdelse av sprit- och ölförfattningarna.

Vivisektionen är ju en ömtålig fråga. Förra året antog vederbörande utskott, att det var så bra beställt här i Sverige, att det inte behövdes något förbud mot *vivisektion* liksom icke ens någon *kontroll* över att sådan icke onödigtvis ägde rum eller onödigt verkställdes av inkompetenta utövare av vivisektion. Så har man inte ansett i våra grannländer, ty på samma gång man där tillåter vivisektion för uppenbart vetenskapliga ändamål, har man föreskrivit kontroll. Det är just en utbredd uppfattning bland djurskyddsvännerna, stödd på deras erfarenhet, att det även i Sverige erfordras åtminstone en sådan kontroll, varvid särskild licens meddelas sådana personer, som skola få utöva denna ganska enastående, vetenskapliga undersökning. Vivisektionen vilar ju i alla fall på att människorna inte få användas till sådana här undersökningar, ehuru de naturligtvis hade varit det lämpligaste materialet. Då låter man i stället de värnlösa djuren få släppa till skinnet så att säga. Så går det ju till överallt i världen, och det blir väl så ännu en tid.

Riksdagen beslöt förra året en skrivelse om slaktlagen. Det var det enda som vanns genom motionen vid förra årets riksdag, och jag får nu vara tacksam för att lagutskottet kraftigt understryker, att en reform av den lagen inte får uppskjutas genom de nu av lagutskottet förordade övervägandena, utan att oberoende därav förslag till lag om slakt omedelbart bör föreläggas riksdagen.

Vidare yrkade jag i min motion förra året på *humanitära bestämmelser om jakt och fiske*. Det är ju en ömtålig sak, men att humaniteten även utvidgas till att gälla jakt och fiske, tycker jag det bör finnas något om i lagen. Man anser ju fisken böra vara särskilt rättslös, därför att fisken står i en lägre klass än de högre stående djuren, men fiske med långrev och levande agn — som innebär ett oerhört djurplågeri — borde väl m. m. dylikt icke få tillåtas.

Så skulle jag för min del — och det är ett gammalt önskemål ifrån djurskyddsvännernas sida — även nu vilja understryka, vad jag framhöll i följ, att det behövs en lag med *förbud mot drevjakt samt med beskärningar av societetens och vissa stadsbors nöjesjakt såsom en semestersport*. Särskilt är ju drevjakten en båda pinsam och föraktlig jaktutövning och ivriga jaktvänner hava också själva för mig uttalat detta. Den jakten tillåtes emellertid av gammal vana för societeten, och det är ett privilegium, som societeten, enligt min mening, bör berövas. Likaså bör man överväga ett slopande av hovets och domänverkets privilegium på jakt å kronans marker. Enligt vår uppfattning bör denna jakt under kontroll förbehållas främst orsbefolkningen till dess husbehov eller uppehälle genom försäljning av jaktbytet.

I min motion förra året finns också upptagen en alldeles ny fråga, nämligen den om *djurens bostadsförhållanden*. Vår tid, som sysslar ingående med människornas bostadsfråga, borde väl ej alldeles glömma bort djurens. De måste också bo någonstans — åtminstone de hemtama djuren — och det har nu utskottet understrukit på det sättet, att det talat om att »ej sällan hållas

Om lagstiftning ang. djurskydd. (Forts.)

djuren instängda i mörka och osunda stall, svältfödas eller misskötas på annat sätt». Jag har i min motion talat om de trånga kaninburarna och akvarierna vid utställningar, där djuren knappast kunna vända sig. Detta måste väl vara ett oerhört djurplågeri. Och vidare kan man fråga sig, hur det står till ute i landet exempelvis med den uppväxande kaninaveln och om inte där försiggår, vilket inte är osannolikt, ett våldsamt, livslångt djurplågeri, särskilt på ställen där man ej anser sig ha råd att hålla rymligare kaninstall.

Utskottet har ock begärt en särskild lag om djurskydd. Det är riktigt och bra. Jag formulerade detta förra året som en *Djurens Balk*, där de olika stadgandena om djuren och om djurskydd skulle sammanföras i en balk. Bortsett från redan och lättheten att finna sig tillrätta i den lagen för dem, som skola forska i lagarna, skulle denna Djurens Balk även komma att stå som ett monument inför allmänheten över djurskyddets höga humanitära betydelse.

Vidare berör ju *djurskyddet en internationell angelägenhet*. Man bemödar sig nu för tiden om att komma fram till internationella överväganden. Djurskyddet ligger såsom en neutral uppgift oavsett stormakter, småstater och partier av olika slag. Man skulle väl då kunna tänka sig en internationell djurskyddslagstiftning, vilken skulle, föreställer jag mig, ofantligt höja djurens sak såsom en mänsklighetens sak. Därför hemställer jag nu om att detta också vinner beaktande.

Jag tillåter mig i min motion — vilket kan sägas vara att blanda sig i andras affärer — föreslå ett svenskt initiativ till internationell konvention om djurskydd, däribland förbud mot utrotning av valarna. Jag har läst de mest upprörande skildringar om valars och andra större havsdjurs jagande med harpunering eller andra dylika fångstätt. Man riktigt ryser, då man läser, hur det går till och vilken brutalitet människodjuret tillåter sig emot dessa stora valar i öppna havet. Det kan ju för resten inte vara något skäl att utrota alla valar. Grönlandsvalen, som var den största och ståtligaste, lär ju t. ex. på det sättet redan vara utrotad.

Slutligen skulle väl någon *undervisning och påminnelse i skolorna om medkänsla med djuren* kunna vara en integrerande del i det unga släktets fostran till karaktär och milda seder. Jag är inte någon anhängare av att man alltid skall vända sig till skolorna för att inplanta humanitet liksom för att där inplanta faran av för mycken rökning och för mycken alkoholförtäring o. s. v., men här gäller det något, som verkligen barnen kunde få intresse för, allra helst som de i mycket tidiga år bruka intressera sig för djuren — pojkar visserligen bl. a. genom att plocka sönder skalbaggar levande i små bitar, vilket ju, förefaller det mig, är ett onödigt företag.

Slutligen efterlyste jag förra året en *djurskyddets världshistoria*. Vi ha en stor litteratur om människornas historia, om deras världshistoria. Men om man kunde få någon, som kunde gå i selen för en djurskyddets historia och få ett statligt understöd för att kunna skriva en dylik historia, kunde det innebära ett tillskott också för att fästa uppmärksamheten på djurskyddets betydelse i hela världen, hur det utvecklats sig och hur det kunde utveckla sig, blott människorna ville det.

Med dessa ord, herr talman, har jag för min del velat få fram till övervägande allt vad jag nu omnämnt, eftersom utskottets formulering täcker allt vad jag föreslagit. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner angående bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar.

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar.

I två likalydande motioner, nr 176 i första kammaren av herrar *Björnsson* och *Lindström* samt nr 334 i andra kammaren av herrar *Hallén* och *Vougt*, hade hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och under vilka förutsättningar politiska sammanslutningar kunde åläggas skyldighet att föra böcker över sina inkomster och utgifter samt utlämna sina räkenskaper till offentlig kontroll, och om de förslag till riksdagen, vartill en dylik utredning kunde giva anledning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd förledda.

Reservation hade avgivits av herr *Olsson* i *Mellerud* och herr *Lindberg* i *Stockholm*, vilka av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner måtte av riksdagen bifallas.

Herr Lindström: Herr talman! Den motion, som herr *Björnsson* och jag väckt i detta ämne, avser att skydda vårt offentliga liv mot obehöriga inflytelser av ekonomisk karaktär. Det är dess värre en gammal erfarenhet att, på grund av politikens sammanflätning med många ekonomiska intressen, de senare ha sökt och söka alltjämt att med sina speciella medel få inflytande över politiken för att om möjligt driva den i sin riktning. Begreppet korrupcion i dess olika grader är tyvärr icke alldeles främmande i politikens värld.

Det torde vara en ganska samstämmig uppfattning bland ansvariga svenska politiker, att t. o. m. skuggan av korrupcion genom ekonomiska inflytelser skall hållas fjärran från vår politik. Första lagutskottet har visserligen icke på något mera markant sätt i sitt nu förevarande utlåtande nr 14 givit uttryck åt en sådan uppfattning, men man har rätt att gå ut ifrån att det ärade utskottet delar den uppfattningen.

Nu kan det sägas, att den svenska politiken är sällsynt fri ifrån en dylik korrupcion. Detta är gudskelov sant, och vi ha all anledning att vara stolta över den saken. Men vi äro i alla fall inte alldeles utan bekymmer i detta avseende. Det brukar ju ganska ofta ifrågasättas, huruvida inte vissa av våra mindre politiska sammanslutningar mottaga ekonomiskt stöd utifrån, understöd som rent utav kunna betraktas som subsidier från främmande makt. Jag tror vi kunna vara överens om att denna form för ekonomiskt inflytande på det politiska livet är den mest osympatiska av alla.

Jag vill fästa uppmärksamheten på en uppgift, som finns i det nyligen framlagda betänkandet från den kungl. kommitté, som sysslat med förslag angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet. På sid. 58 i sitt betänkande säger kommittén bl. a., att det finns anledning att antaga, att det Sillénkommunistiska partiet får ekonomiskt understöd ifrån ryskt håll. Något bevis har egentligen inte kommittén kunnat förebbringa — åtminstone icke något fällande bevis — uppenbarligen därför att den icke har haft de medel, som skulle ha behövts för att tränga in i ämnet, för att få tillgång till de papper som härvidlag skulle hava uppenbarat det verkliga förhållandet. Samma kommitté sysslar också rätt mycket med de nationalsocialistiska sammanslutningarna. Det ställes i det sammanhanget icke samma anklagelser som beträffande kommunistiska partiet, men vi veta ur andra källor, att det nationalsocialistiska moderlandet givit stora ekonomiska understöd åt sympatiserande rörelser i andra länder. Exemplet Österrike känna vi allesamman. Och vem är det, som kan garantera att en rörelse med denna mentalitet, som ar-

Om bokföringskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)
betar på det sättet, inte också låtit sina håvors överflöd stänka en liten smula på den svenska nazismen? I varje fall finnes det ingenting, som talar emot att något sådant kan ske. Men förhållandet kan icke konstateras annat än genom någon form för undersökning.

Men vi ha haft en del andra, kanske ännu mer uppseendeväckande fall, då svenska politiska partier fått ekonomiskt understöd, visserligen inte av främmande makter, men ändå av makter, som helst borde hålla sig borta ifrån inflytande på det politikens instrument, som partierna äro.

Jag vill därvidlag och i knappast möjliga ordalag erinra om de omständigheter, som voro förknippade med en bemärkt svensk politikers sortie från skådebanan för ett par år sedan. Jag faller inget omdöme om fallet, jag endast påminner om det. Är det inte ganska sannolikt, att om det hade funnits någon möjlighet till offentlig kontroll över politiska partiers kassor och fonder, skulle detta fall inte ha förekommit? Då hade det säkerligen varit liksom självklart för en man i denne politikers ställning, att det inte gick att handla som skedde.

Jag ber också att få erinra om en sak, som säkerligen de flesta av kammarens ledamöter känna till att det i det sammanhanget också talades mycket om, nämligen om en ganska mystisk sammanslutning vid namn Unitas, en sammanslutning huvudsakligen representerande storfinaansiella intressen, som — det är evident — åtminstone till ett av de politiska partierna i landet under år 1932 lämnade 150,000 kronor i understöd. Jag tror — hur det nu än hänger ihop med den saken — att enbart det förhållandet, att dylika rykten vandra omkring, är skadligt för vårt politiska livs anseende. Om kontrollmöjlighet finnes, skulle allmänheten känna sig säkrare, och dylika rykten skulle lättare kunna tillbakavisas.

För partiernas verksamhet bör det inte vara någon olägenhet att låta offentligheten blicka in i deras affärer. Socialdemokratiska partiet har sedan länge i sina årsberättelser lagt fram det väsentliga av sin centrala bokföring. Detsamma göra också de socialdemokratiska partidistrikternas styrelser i årligen tryckta års- och revisionsberättelser. Denna öppenhet i ekonomiska ting skapar också ett sunt förhållande mellan partiledning och medlemmar och är sålunda enbart gagnande för vidkommande partis verksamhet. Varför skulle man inte kunna tänka sig, att detta beprövade exempel vunne en allmän efterföljd? När det i alla fall inte *har* vunnit sådan efterföljd, tror jag för min del, att kontroll i någon form ifrån det offentligas sida är önskvärd.

Första lagutskottet uttalar sig icke om önskvärdheten av en sådan kontroll, det säger bara, att kontrollen är ogenomförbar. Första lagutskottets skäl emot motionerna hava de kategoriska påståendenas form. Någon ingående bevisning för dessa påståenden har första lagutskottet uppenbarligen funnit överflödig. Man kan vara tacksam för att man har de båda reservanternas klara differentiering av utskottets skäl. Reservationen ger nämligen åtminstone någon vägledning och hjälper läsaren att knäcka de nötter, som utskottet här producerat.

Utskottets främsta skäl synes vara, att den av motionärerna önskade kontrollen är ogenomförbar. Den ifrågasatta bokföringskyldigheten kan kringgås. Ja, härtill kan först och främst anmärkas, att första lagutskottet förvisso icke har någon större förtröstan till våra politiska partiers ärlighet och laglydighet. Nog kan man väl ifrågasätta, att de stora politiska partierna här i landet skola hålla måttet i detta avseende, om det verkligen kommer en lagstiftning till stånd. De kunna näppeligen sitta här i riksdagen och lagstifta och där bredvid uppträda såsom professionella lagbrytare, vilket första lagutskottet uppenbarligen förutsätter. Någon gång skulle väl detta i så

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)
fall upptäckas, och det blev då nedbrytande för vederbörande partis auktoritet. Risken med sådant fuffens är sålunda för de stora partierna ganska betydande, och de skulle nog betänka sig mer än en gång, innan de ginge in på något sådant. Vissa mindre partier kan man inte tro mer än jämnt, det är sant, men det torde vara möjligt att efter en viss tids praktisk erfarenhet med sådana här bestämmelser, som de nu ifrågasatta, nå även dem. Överhuvud taget vet man ju ganska litet om en sådan kontrolls effektivitet, innan man har provat densamma.

För att nu vara riktigt säker på att ha givit motionärerna en dödlig stöt har utskottet försökt anföra ytterligare ett par skäl, som rent utav skulle ge vid handen, att motionens tanke är förknippad med stora risker för medborgarnas politiska frihet. Skall det vara någon mening med det hela, säger utskottet ungefär, måste räkenskaperna vara tillgängliga för allmänheten. Detta komme att skapa en viss kännedom om personer, som gäve bidrag till politiska partier, det skulle komma att på den vägen öppna möjlighet för politiska förföljelser och trakasserier, och dessutom skulle valhemligheten i stor utsträckning äventyras.

Detta verkar med förlov sagt i hög grad konstruerat. I regel äro väl deras politiska åsikter, som ha så stort intresse, att de lämna bidrag till valfonden, så stadgade och kända, att dessa personer icke särskilt bli utsatta, om de markera sin åsikt genom att skänka en slant till något politiskt parti. Åtminstone torde ingen dylik risk föreligga för de borgerliga partiernas anhängare.

Vidare har jag för min del trots, att det hörde till en demokratisk ordnings allra nödvändigaste grundsatser, att medborgarna ha rätten att fritt välja sin politiska uppfattning. Konstateras det genom en kontroll över partiernas ekonomi, att någon inte har denna frihet, då är det visserligen på tiden att giva honom ett lagligt skydd, så att han i politiskt avseende kan tänka och handla fritt inom de bestående lagarnas gräns.

Det mesta av vad som sagts om detta kan också i princip sägas om valhemligheten. Håller man för övrigt så starkt och jag vill säga formellt på valhemligheten, som första lagutskottet synes göra, då borde varje offentlig manifestation av personers politiska åsikter vara av ondo, ty den avslöjar ju att personen tänker att handla så och så, när han deltar i politiska avgöranden, och då skulle det enligt lagutskottets recept för massor av människor här i landet inte existera någon valhemlighet. Ja, det gör det ju heller inte, om man resonerar på det sättet, men det är ju inte den saken, vi mena, då vi tala om valhemlighet, utan det är det, att valhemligheten skall garanteras vid själva valhandlingen, och längre är det heller inte nödigt att gå i det avseendet, för att skydd skall lämnas medborgaren att fritt välja sin politiska ställning.

Motionärerna ha påpekat, att man i parlamentarismens moderland, England, sedan länge haft kontroll över partikassor och partifonder. Ingen har där tänkt på att det skulle åstadkomma någon politisk förföljelse och kränka valhemligheten, att man har genomfört en sådan kontroll. Jag tror dock, att engelsmannen är minst lika mån om att hans politiska frihet och oberoende äro garanterade, som svensken är. Engelsmännen gå ut ifrån att valmannens intressen äro bättre skyddade genom att man hindrar obehöriga ekonomiska inflytanden att via partierna tvinga sig på honom. Den engelska lagstiftningen mot politiska mutor och politisk korruption är även i andra avseenden än de här omtalade ofantligt sträng.

Nu har visserligen inte utskottet självt, men väl någon utav dess pressröster velat förringa betydelsen av detta engelska exempel. Man säger så här: »Det är visserligen sant, att det finns ett slags deklarationsplikt för kandidaternas ombud vid valen, de s. k. valagenterna, men det är egentligen bara puder, ty

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)
agenten kan upptaga vad man kallar kandidatsbidrag till valet i en klumpsumma utan att specificera närmare, varifrån pengarna kommit.» Nu är detta inte alldeles riktigt. Var och en av kammarens ledamöter kan i riksdagsbibliotekets utmärkta samling av brittiska författningar övertyga sig om att agenten måste specificera bidragen till valrörelsen. Det står ungefär så här — och detta är också återgivet på de formulär, som tryckas och ställas till valagenternas förfogande för denna deklaration: — »På deklarationens inkomstsida skall utsättas namn och beskrivning på varje person, klubb, sällskap eller förening, vare sig det är kandidaten själv eller icke, från vilken några penningar eller penningars värde mottagits för täckande av kostnader med hänsyn till eller i samband med eller förorsakade av ovannämnda val och storleken av den summa, som mottagits från varje särskild person, klubb, sällskap eller förening.»

Här säges ju klart och tydligt ut, att inkomsterna skola specificeras. Vi veta också, att engelsmännen i sin lagstiftning begränsat storleken av de utgifter, som varje kandidat får spendera i sin valkrets, och vi veta också, att överträdelser mot dessa kontrollbestämmelser straffas mycket hårt av den engelska lagstiftningen.

Nu mena vi inte, att de engelska författningarna här skola imiteras. Vi ha endast talat om dem för att visa, att det går att genomföra en kontroll. Jag skulle tro, att skälen för den åtgärd, som motionärerna ha föreslagit, äro ganska klara och tydliga. Man kan inte komma undan saken så lättvindigt, som första lagutskottet velat göra. Frågan är värd att prövas, och kammaren gör icke vårt politiska liv någon tjänst, om den säger, att ingenting bör göras. Ett bifall till motionens yrkande skulle säkerligen vara av ett stort positivt värde.

Herr talman! Jag anhåller att få förena mig med reservanterna och yrkar således bifall till den av herr Björnsson och mig väckta motionen.

Herr Åkerman: Då jag nu ber att få yrka bifall till utskottets förslag, vill jag genast uppriktigt säga ifrån, att för min egen personliga del har min ovillighet att bifalla motionen i år varit mindre än i fjol, ty jag tycker, att de skäl, som anförts, i år varit bättre och tydligare framlagda, än de voro förra gången. Jag vill också erkänna, att det är ganska naturligt, att efter vissa ledsamma händelser, som inträffat här i landet, en sådan motion kommit fram. Jag tror emellertid, att den föregående talaren har orätt, då han säger, att utskottet icke delar motionärernas ledsnad över de påpekade händelserna. Det tror jag, han gör oss orätt i. Det torde vara överflödigt att påpeka, att vi känna på samma sätt som motionärerna i det stycket.

Men då jag fortfarande känner tvekan att gå in för motionärernas yrkande, så beror det kanske på min egenskap att vara i någon mån jurist. Jag betonade redan i fjol, att de juridiska svårigheter, som hopa sig här, äro ofantliga, och jag är rädd för att med min röst bidra till att göra ett försök till en lagstiftning, som skulle misslyckas, varför jag tror det är bättre att någon tid låta friheten råda, så att man litar på det sunda förståndet och den goda uppfattningen och det medborgerliga sinnet mera än på en lag. Jag kan inte värja mig för den tanken, att det med all respekt för de politiska partierna dock kunde tänkas möjligheter, att en sådan lag skulle bli ganska ineffektiv.

Man har nu återoppat förhållandena i utlandet, men vi ha ju inte något annat exempel än England. Jag har långt ifrån någon säker mening om hur det går till där. Det kan jag inte yttra mig om, ty jag känner så litet de engelska förhållandena, men jag har svårt att tro, att de där uppgifterna om att det bara är en klumpsumma, som redovisas, och att det slarvas med kontrollen, skulle vara alldeles gripna ur luften och en uppfinning av pressen, utan jag antar,

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)

att den där lagen i England inte gjort något särskilt väsen av sig. Det må emellertid vara hur som helst med det; något särskilt exempel från utlandet, som visar, att det går lätt att genomföra en sådan lagstiftning, tror jag dock inte att vi ha.

Vad valhemligheten beträffar, kan det ju vara, att den inte skulle allt för mycket äventyras genom en sådan lag, men naturligtvis skulle det vara åtskilliga, som skulle tycka det var obehagligt att se sina namn som givare figurera på listor.

Huvudsaken för mig är emellertid, att jag tror, att det är bättre, att man har få och goda lagar, som efterlevas, än att man i en sinnesförfattning, som kanske ännu inte är fullt lugnad efter de händelser, som timat, genast sätter i gång en utredning om en lagstiftning, som man är långt ifrån säker på att den skall lyckas. Det är ju, för att vidröra de juridiska svårigheterna, ganska vanskligt, att då vi inte i övrigt ha någon lag om ideella föreningar, försöka göra en sådan här lag bara om de politiska sammanslutningarna, ty det är även andra ideella sammanslutningar, som då också skulle kunna sägas tarva en liknande lagstiftning.

Men jag vill ju säga det, att skulle mot förmodan motionärernas yrkande vinna bifall, kommer jag inte att taga detta med någon större sorg, fast jag fortfarande kommer att undra, hur en sådan utredning skall avlöpa. I varje fall tycker jag inte, att det är så brådskande, att vi inte kunna titta litet mera på de här tingen.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bagge: Herr talman! Ja, det är nog otvivelaktigt på det sättet, att denna fråga om finansieringen av partierna och deras kostnader är en ganska invecklad och besvärlig historia i ett demokratiskt samhälle. Den allmänna rösträtten har ju gjort, att kostnaderna blivit alldeles enormt stora, och de måste på något sätt bestridas, om inte överhuvud taget ett helt partis verksamhet och alla de medborgares uppfattning, som stå bakom det, skall alldeles försättas ur möjlighet att kunna göra sig gällande uti vår svenska politik. Jag tror att herr Lindström och hans medmotionärer gjort saken litet för enkel för sig inte bara i fråga om det rent tekniska, som man ju väsentligen uppehållit sig vid, utan också i fråga om denna realitet, som ligger bakom. Så länge inte riksdagen vill rent av votera anslag till de olika partierna för kostnaderna för valrörelsens bedrivande — och jag förmodar, att vi inte kommit så långt ännu — så länge kommer detta problem att föreligga: hur skall man skaffa pengarna?

Sedan vill jag säga, att även om bidragen skulle göras fullkomligt offentliga, kan man inte bli alldeles fri ifrån bekymret, att om det inte finns tillräcklig ansvarskänsla hos de ledande inom partierna, de på något sätt kunna bli beroende av ekonomiska inflytelser. Jag vill bara taga exemplet med det socialdemokratiska partiet. Dess finanser äro helt och hållet byggda på fackföreningsrörelsen. Det är ett mycket stort ekonomiskt intresse, och det är ju inte alldeles uteslutet, att det socialdemokratiska partiets politik i någon mån är påverkad av att det är finansierat av fackföreningsmedlemmarna.

Jag vill också säga, att denna lag ter sig något olika för exempelvis den ärade motionärens parti och vårt just på grund av att det är möjligt för er på grund av den kollektiva anslutningen av fackföreningarna till det socialdemokratiska partiet att få in medel på ett helt annat sätt, än det är möjligt för oss. Ni taxera helt enkelt ut, vad ni behöva, och det bli vederbörande mer eller mindre tvungna att betala — en arbetare, som inte tillhör sin fackförening, kan ju inte tjäna brödfödan åt sig och sin familj — och därmed förs han också

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)
 över i ett politiskt partis tjänst. För oss ligger det ju inte alls till på det sättet, och jag skall mycket gärna tala om, hur den organisation, för vilken jag har äran vara ordförande, nämligen allmänna valmansförbundet för Stockholm, bär sig åt i detta fall. Vi ha avgifter, som äro proportionella till medlemmarnas taxerade inkomster, och dessa avgifter lämna ett relativt hyggligt belopp, som gör, att vi kunna möta de så att säga normala kostnaderna. Vid en valrörelse springa emellertid kostnaderna i höjden på sådant sätt, att vi äro tvungna att begära att få frivilliga bidrag. Sådana komma i de flesta fall i små belopp, 200—300 kronor, ifrån en mängd olika människor. På det sättet försöka vi, som sagt, få det hela att gå i lös.

Nu vill jag säga, att vi komma på det viset inte alls upp till sådana ekonomiska möjligheter, som det socialdemokratiska partiet gör. Jag vill bara ta ett litet exempel därpå. Kostnaden för den valfilm, som socialdemokraterna rulla på alla stadens biografier för närvarande, går upp till ett belopp av sådana dimensioner, att vi icke kunnat reflektera på att ikläda oss sådana kostnader.

Herr Lindström sade, att det inte är någon fara för medlemmar av de borgerliga partierna eller deras anhängare, om de lämna bidrag; de bli minsann inte trakasserade och förföljda. Men då måste jag svara: det uttalandet visar en osedvanlig obekantskap med de verkliga förhållandena åtminstone här i staden. Det är tvärtom så, att de människor, som lämna oss bidrag, i allra högsta grad riskera trakasserier och förföljelser i olika avseenden. Jag får dagligdags anonyma bidrag från folk, som inte ens vill för mig blotta sitt namn, därför att de veta vad de kunna utsätta sig för.

Jag skall också be att få tala om ett exempel från föregående stadsfullmäktigeval här i Stockholm på vad folk kan utsätta sig för, om de hjälpa de borgerliga partierna. Vi hade av den reklamfirma, som sköter reklamen på stadens teatrar, försäkrat oss om reklamplatsen några dagar före valet, men det meddelades oss från samtliga teatrar utom en, efter det kontraktet klarats upp, att de kunde inte gå med på detta. När vi förfrågade oss varför, fingo vi veta, att två ledande personer inom den socialdemokratiska arbetarkommunen meddelat vederbörande teaterledningar, att det skulle just inte bli så vidare trevligt för dessa, om de tillåto en sådan sak, och så fick det hela inhiäras. Och om nu herr Lindström säger, att man skall ha skydd, så att inte sådant inträffar, kan jag visst vara med om den saken, men det skyddet behöva vi *först*, och sedermera kunna vi komma med sådana här offentliggöranden av var och en, som ger bidrag till valrörelsen, därför att för närvarande betyder ett sådant offentliggörande, att medborgare här i Sverige faktiskt inte få tillfälle att understödja den valorganisation, som de önska lämna bidrag till, och att en stor del av medborgarna här i detta land inte bli i tillfälle att få sina politiska åsikter med tillräcklig effektivitet företrädda i vår politik.

Herr Björnsson: Herr talman! Den siste ärade talarens litet bittra erfarenheter om förhållandena här i Stockholm skall jag inte ge mig in på. Jag har för litet erfarenhet om förhållandena här i staden för att överhuvud taget kunna resonera om dem. Jag vill bara erinra om att ifall teaterledningarna av rädsla för politiska trakasserier vägra att lämna plats för högers reklamaffischer, har detta tydligen inte med den omständigheten att göra, att högern fått bidrag till sin valrörelse från den och den personen. Jag för min del förvånar mig över att teaterledningarna falla undan för sådant. Jag förutsätter naturligtvis, att de affischer, som skulle förekomma, voro fullt anständiga, och då kan jag inte förstå, vad det finns för anledning att inte låta högern få visa sina valaffischer i samma utsträckning som andra politiska

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)

partier. Helt annorlunda är det ju, om teatern vill ställa sig neutral och avvisa alla. Det bör vara en teaterlednings rättighet. Men, som sagt, det har inte att göra med den sak, som nu föreligger till behandling. Det bör emellertid tacksamt antecknas, att man nu har fått höra, att det från högerhall betecknas som ett verkligt politiskt livsintresse att få taga emot anonyma bidrag. Då får man åtminstone reda på ett verkligt sakskaäl emot detta förslag, som jag uppriktigt sagt inte trodde skulle finnas.

När man säger, att folk riskerar att inte få rösta hemligt, så förstår jag inte, att detta har med den sak att göra, som i motionen beröres. Med rätten till valhemlighet kan väl inte rimligen följa annat än att en person skall få fullgöra sitt val, utan att det efteråt skall kunna konstateras, hur han valt, men rätten att rösta hemligt är väl inte detsamma som rätten att *agitera* hemligt. Det är, såvitt jag förstår, någonting helt annat.

Jag hörde under förra årets diskussion om detta ämne, att folk tyckte det var litet besvärligt att tala om, att man stödde det eller det partiet. Det kunde rent av finnas folk, som ville stödja alla partier likformigt. De sade: »Det är roligt, så får man gurglet i gång.» — Ett sådant resonemang vittnar om ett politiskt gosselyne hos sådana donatorer, som jag visst inte vill döma hårt, men har man ett sådant käckt lynne, att man älskar den politiska striden bara för dess egen skull, och, om den inte kommer i gång av sig själv, är beredd att stödja alla parter, då borde man också ha sådant kurage, att man vågar stå för det; då begär man inte att få sitta på parkett på alla politiska föreställningar utan att tala om att man betalat biljett för alla.

Jag skall bara återkomma till herr Bagges anförande på en punkt. Herr Bagge har ju här upprepat, vad man utomordentligt ofta ser i tidningarna, att våra fackföreningar stödja det socialdemokratiska partiet. Det är ju en oestriddlig sanning. Herr Bagge har naturligtvis en helt annan uppfattning om det berättigade för en fackförening att så göra, än jag har, men alldeles oavsett det, måste väl herr Bagge medge, att det för Sveriges väljare är väldigt bra att veta, att det socialdemokratiska partiet får bidrag från fackföreningarna, och det har, såvitt jag vet, aldrig gjorts något försök att smussla undan själva faktum. Det vågar man stå för. Och då ha ju de väljare, som anse detta otillbörligt, rättighet att låta bli att ansluta sig till partiet, rättighet att låta bli att rösta på partiets kandidater o. s. v. Om man bortser från företealsens politiska valör i och för sig måste väl även herr Bagge medge, att det är en utomordentlig fördel, att det inte smusslas med en sådan sak. Det kan inte gärna vara annat än till gagn för vårt politiska liv, att man vet om ett sådant förhållande, och det är endast detta som det här är fråga om.

Jag skall vidare med några ord beröra den argumentering, som herr Åkerman givit sig in på. Han konstaterade till min glädje, att han i år inte är lika säker motståndare till den tanke, som ligger bakom motionen, som han var i fjol. Men han menar, att lagen blir ineffektiv, och det har utskottet uttryckt i det kategoriska påståendets form så, att bokföringsskyldigheten »kan kringgås så lätt och i sådan omfattning att den icke kan leda till åsyftat resultat: att avslöja — och på så sätt möjligen motverka — obehöriga inflytanden å det politiska livet».

Mina herrar! Jag tror, att en sådan lag alls inte får sin effektivitet bestämd av det större eller mindre antal fall av illegitima ekonomiska tillskott, som avslöjas. Jag tror, att den största effekten ligger i dess motverkande betydelse, även om ingenting avslöjas. Det finns väl en massa människor, som möjligen skulle ha lust att sätta i gång några små politiska affärer, som sedan kunde ge valuta — det kan ju gälla exempelvis om förmögna personer i framskjuten ställning — men som inte på något villkor vilja utsätta sig för

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)
att bli avslöjade. Man säger att de kunna använda bulvaner. Men det är alltid en riskfylld metod att använda bulvaner. De människor, som låna sig till att bli bulvaner åt andra, äro sällan så pålitliga, att man inte har att räkna med efterräkningar efter deras anlitande. Jag tror således, att just utsikten att få offentlighet över sådana företeelser, sådana som t. ex. dem herr Lindström berörde, är tillräckligt avskräckande för att i utomordentligt många fall förekomma just sådana donationer, som man icke ansett önskvärda.

Herr Åkerman gör nu den invändningen, att lagen skulle vara olämplig att ha, om den skulle misslyckas. Jag kan inte inse, att det skulle kunna bli någon så stor olycka att ha en dylik lag. Utskottet förklarar, att alla politiska organisationer måste åläggas sådan skyldighet. Gärna för mig! Men man kan ju tänka sig möjligheten att under vissa förutsättningar, t. ex. om omslutningen icke överstiger ett visst belopp för en lokal organisation, kunna befria den från offentliggörande av sina räkenskaper. Men naturligtvis bör väl varje organisation, som förvaltar insamlade medel, ha en sådan bokföring däröver, att man kan få en tillfredsställande intern kontroll. Håller man inte på det kravet, måste man ju befara, att sådana organisationer skulle bli rätt och slätt drivbänkar för förskingringsbrott.

Det hela kan således inte tynga det politiska arbetet i dessa föreningar något nämnvärt, men om man nu gärna vill bespara mindre föreningar besväret att offentliggöra sina räkenskaper kan jag tänka mig denna möjlighet, om man kan finna lämpliga korrektiv mot missbruk. Risken kan ju för övrigt, som sagt, inte bli någon annan än att just sådana bidrag drabbas, som man i själva verket inte gärna ser och säkert inte heller gärna tar emot. Ty jag litat i varje fall på, att det parti, som herr Bagge företräder, inte gärna tar emot gåvor från håll, där man kan misstänka, att det ligger illegitima avsikter bakom.

Herr talman! Jag tror, att när man talar om möjlighet till politiska trasskasserier som följd av en lagstiftning av det slag, som motionärerna ha tänkt sig, så beror det på att man överskattar risken för sådana, och framför allt på att man underskattar faran av de nuvarande förhållandena. Man står här inför valet mellan två alternativ. Antingen säger man: vi måste sörja för att de ömskinta, de blyga och rädda anonymt skola kunna agitera genom att bekosta gladiatorernas strider på torgen, och då få vi taga på köpet, att vi också kunna få se politiska partier gå i illegitima intressens tjänst, vare sig det är ekonomiska eller politiska. Det andra alternativet är, att det inte kan hjälpas, om dessa en smula blyga och försagda människor få lov att behålla sina pengar i stället för att skicka dem anonymt till valorganisationerna, men då ha vi utsikter att också förhindra sådana gåvor, som vi inte gärna vilja skola givas och som vi inte gärna själva vilja taga emot.

Uppenbarligen har utskottets majoritet funnit det förra alternativet mera sympatiskt. Man säger, att risken för korruption är så liten, att man kan bagatellisera den. För mig är det tämligen klart, att detta resonemang inte är tillfredsställande. Men jag tror dock inte att utskottets majoritet har tagit lika lätt på saken som den tidning här i Stockholm, som rubricerade denna motion såsom en okynnesmotion. Det är samma tidning som åtskilliga gånger i månaden har ledande lamentationer över hur korruptionen utbreder sig. Jag tror nu precis inte, att rubriken »okynnesmotion» behöver betraktas som annat än ett utslag av konkurrensavund. Tidningen är ju ömtålig för konkurrens inte bara när det gäller lösnummerprisen.

I varje fall står det för mig klart, att man hellre bör taga det andra alternativet. Man bör inte bagatellisera denna sak. Jag skulle tro, att om man på detta sätt drar de ekonomiska tillflödena till våra politiska partier upp i

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)
dagens ljus, så stänger man samtidigt en hel del tillflöden till sådana organisationer, som man nu har kostat på sig en mycket lång utredning för att komma till livs, då det gäller att skydda samhället från statsfientlig verksamhet. Statsfientlig verksamhet, mina herrar, kostar pengar. Det är dyrt att hålla övningsläger ute på skärgårdsöarna, om nu sådana ha förekommit, och öva en trupp i vapnets bruk för att med våld omstörta samhället. Det är dyrt att hålla folk kasererade i lokaler här i Stockholm. Det kan inte ske om det inte flyter in rätt mycket pengar från håll, som har intresse av att få en dylik statsfientlig verksamhet i gång. Jag tror således, att ett, som jag hoppas, lyckligt resultat av en lagstiftning i denna riktning skulle vara ägnat att göra mera gagn till förekommande av statsfientlig verksamhet än åtskilligt av den lagstiftning, som nu föreslås av vederbörande kommitté.

Jag ber, herr talman, att få instämma i herr Lindströms yrkande om bifall till motionen.

Herr Lindström: Jag blev, herr talman, uppkallad av herr Bagge. Jag kunde inte undgå att lägga märke till, att han behandlade herr Björnssons och min motion närmast såsom en attack på de borgerliga partierna och att han för att möta den attacken fann sig nödsakad att gå till en motattack mot det socialdemokratiska partiet.

Jag får ju lov att säga att jag, när jag hjälpte till att utarbeta denna motion och skrev under den, inte alls tänkte mig, att den skulle innebära någon särskilt stor fara för de borgerliga partierna. Jag tänkte på en sak, som herr Bagge har talat ytterst litet om, nämligen på behovet att hålla vårt politiska liv rent från behöriga ekonomiska inflytelser.

Herr Bagge sade, att vi för vår del hade gjort saken alltför enkel, därför att vi inte tagit hänsyn till att de borgerliga partierna måste anlita utvägar, som arbetarpartiet inte behöver anlita, när det gäller att skaffa pengar till de fruktansvärt dyra valrörelserna. »Var skall man skaffa pengar?», frågar herr Bagge. Och det är för honom den centrala frågan.

Efter den erfarenhet, som jag har som mångårig medarbetare på det socialdemokratiska partiets expedition, kan jag säga, att den effektivaste metoden att skaffa pengar för ett politiskt parti är att skaffa sig många medlemmar, så att man får in så stora belopp genom de avgifter, som medlemmarna betala, att det i det väsentliga räcker för att driva valrörelsen. Det är det ena. Det andra är, att när man har fått in dessa många medlemmar i partiet, skall man lära dem och uppmuntra dem att göra frivilliga insatser i det politiska arbetet och framför allt valarbetet. När socialdemokratien i många år kunnat bedriva ett så pass intensivt valarbete, som faktiskt bedrivits, så beror inte detta på något överflöd av pengar, utan det beror på att arbetarpartiet har haft en outtömlig fond av personligt uppoffrande intresse bland sina medlemmar. Detta kan inte taxeras i pengar, det är inte åtkomligt för den kontrollmyndighet, som herr Björnsson och jag här förutsatt, men det är grundvalen för effektiviteten i socialdemokratiens strävanden.

Nu förklarar också herr Bagge, att vi ha fackföreningarna att mjölka: det finns ju ett samband mellan socialdemokratiska partiet och fackföreningsrörelsen. Ja, det är alldeles riktigt — herr Björnsson har betonat det, och jag vill understryka det. Det sambandet har existerat ända sedan det blev en arbetarrörelse här i landet, och det sambandet kommer att existera. Men det göra vi heller inte någon hemlighet av. Den kan inte sitt politiska abc, som inte vet den saken.

Nu framställer herr Bagge förhållandet på det sättet, att vi ha våra kollektivanslutna fackföreningsmedlemmar, och det är bara att höja uttaxeringen

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)
 för dessa medlemmar, så få vi in precis vad vi behöva. Jag ber att få upplysa den ärade talaren, att så enkelt är det inte. Våra avgifter äro bestämda i partistadgarna och ändras endast av partikongresserna. De ha existerat i den nuvarande storleken i femton års tid, och de utgöra till partiet för helbetalande medlem 1 krona 80 öre per år. Så går en del till distrikten och en del till de lokala arbetarkommunerna. Årsavgifterna bruka variera mellan 2 kronor 60 öre och 4 kronor på de enskilda medlemmarna och äro aldrig högre än 2 kronor 60 öre å 2 kronor 80 öre för de kollektivanslutna medlemmarna. Det är sålunda inte alls fråga om att vräka på taxeringar precis hur man tycker, utan dessa äro noga och bestämt reglerade i partiets stadgar.

Herr Bagge försökte visa det socialdemokratiska partiets ekonomiska stormakt genom att tala om de dyra filmer, som nu användas av arbetarpartiet vid valrörelsen i Stockholm. Jag har nyss fått upplysning om att denna film i utförande kostar 30,000 kronor. Partiet har i Stockholm 60,000 medlemmar. Det blir, om man vill räkna på det sättet, 50 öre per man. Jag tror inte, att en femtioöring per partimedlem är något vittnesbörd om att man slösar så färligt mycket eller tar till så förfärligt vräkigt.

Så sjöng herr Bagge helt naturligt den gamla sången om den förföljda borgerligheten, som alltid måste leva fram ett räddhågat liv i den mäktiga och brutala arbetarrörelsens skugga — han sade det inte riktigt på det sättet, men det var väl meningen med det hela. Det var svallvågor från den vulgära högeragitationen i samband med dessa ting, som man här fick skåda. Han nämnde som exempel på detta förskräckliga tyranni, att de borgerliga skulle ha förvägrats att hyra reklamplats på vissa teatrar för sin valpropaganda, emedan ett par mäktiga herrar i arbetarkommunen förklarar för teaterledningarna, att gjorde de det, skulle det komma att gå illa i fortsättningen. Jag har försökt kontrollera ryktet under den korta tid, som stått mig till buds. Det har inte bekräftats. Har det förekommit, så fördömer jag det lika väl som herr Bagge. Det skall inte existera något sådant i ett demokratiskt samhälle, utan alla skola ha samma möjligheter att framföra sina meningar. Det skulle vara utomordentligt värdefullt om herr Bagge ville fortsätta sina avslöjanden med att tala om, vilka teatrar det är fråga om och vilka de människor äro, som utövat denna påtryckning. Då kunde vi få mera konkreta punkter att resonera om.

Men för övrigt, herr Bagge, har det inte förekommit prov på sådana ting enbart från vårt håll. Jag har en tämligen färsk erfarenhet av vad man kan tillåta sig även från det andra hållet. Jag skulle förra hösten hålla ett valföredrag vid Alafors textilfabriker i Älvsborgs län. Det skulle vara ett utomhusföredrag och det gjordes en framställning om att jag skulle få stå på bolagets mark. Det fick jag inte. Jag kördes ned på landsvägen, precis som våra åttiotals- och nittiotalsagitatorer, och där fick jag tala under skyddet av den landsfiskal och den fjärdingsman, som på bolagets rekvisition voro närvarande.

Detta kanske inte är någon särskilt svår form av försök att utöva politiskt inflytande i herr Bagges ögon. I mina ögon är den minst lika svår som den herr Bagge här talat om. Vid Jonsereds fabriker i närheten av Göteborg har det ända till för några dagar sedan, när finansministern fick tillfälle att bryta isen, varit förbud för arbetarnas sammanslutningar att använda den enda lokal, som finns på bruket och som äges av det textilbolag, som rör om fabrikerna. Om man skall börja på att tala om dylika ting, herr Bagge, skulle man säkerligen få ett ganska nätt register, som ådagalade, att det inte bara är den förfärliga arbetarrörelsen, som är en »förtryckare», utan att det också finns litet kvar av den gamla och ingrodde förtryckarvanan från det andra hållet. Det säges, att massor av medborgare, som skulle vilja demonstrera sina borgerliga

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)

uppfattningar och åskådningar, inte våga göra det av rädsla för trakasserier. Jag har kanske inte så stor sakkunskap på detta område som herr Bagge. Det är förmodligen för att man i själva verket så sällan får se de där människorna. De spöka bara i vaga och obestämda fraser i högeragitationen och i högerns press. Varför ger man oss inte några konkreta exempel, så att vi någon gång kunna få besked vad det verkligen handlar om?

Å andra sidan, herr Bagge, finns det nog också ofantligt många människor i medelklasställning, affärsanställda, ingenjörer, förmän och dylika, som på grund av sin anställning hos en borgerligt betonad arbetsgivare inte ha tillfälle att utöva sina politiska rättigheter fritt. Om vi skola få något grepp på den här frågan, få vi på ett hyggligt sätt fördela ljus och skugga, och inte framställa den ena parten som någon förfärlig bestie och den andra som en ängel, som bara önskar demokrati och frihet och rätt att tala för varje människa.

Jag tror inte, att herr Bagge har anfört någonting, som kan taga bort den starka sakliga motivering, som ligger bakom herr Björnssons och mitt yrkande, och därför skall jag, herr talman, be att få vidhålla detsamma.

Herr **Bagge** erhöll nu ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Händelsen i fråga inträffade vid förra stadsfullmäktigevalet, vilket jag tillät mig upplysa i mitt förra anförande. Det gällde samtliga enskilda teatrar här i staden utom Blancheteatern. Det gällde också Folkets hus teater, där man under tre dagar lät reklamen gå och sedan inhiberade den, på samma sätt som på de övriga teatrarna.

Jag har inte sagt detta för att beklaga mig eller för att måla oss såsom änglar och er som bestier, som herr Lindström sade, utan jag har nämnt det uteslutande såsom ett exempel på och ett bevis för, att det finns risker för de människor, som vilja taga parti i våra dagars politiska strider på den borgerliga sidan.

Herr **Norling**: Herr talman! Det finns otvivelaktigt ganska mycket, som talar för att motionärerna ha rätt, när de antyda förekomsten av vissa korruptiva krafter, som göra sig gällande i vårt politiska liv. Vi ha ju att räkna med, att det även i vårt land nu för tiden finns vissa partier, som ständigt operera och sätta en ära i att operera ute på laglighetens yttersta gränsområden. Om dessa partier vet man, att de ingalunda besväras av någon egentlig respekt för det borgerliga samhällets moralkodex. De betrakta det tvärtom både som sin rätt och som sin plikt att låta sitt handlings sätt bestämmas enbart av hänsyn till sina egna intressen, alldeles oavsett om dessa intressen äro förenliga med borgerlig moral och anständighet.

Det säger sig självt, att man under sådana förhållanden inte har anledning att bli alltför överraskad, ifall det skulle visa sig, att partier med en sådan inställning till moralproblemen låta sina utländska meningsfränder betala för det arbete, som de nedlägga i främmande syftens tjänst. Just i dessa förhållanden har man utan tvivel att söka en bland de korrupsionskällor, som motionärerna antyda skulle finnas.

Men det finns även andra dylika att ägna uppmärksamhet åt. Man har att räkna med förekomsten av vissa medborgargrupper, som för resten ha spelat en ganska stor roll i debatten här i dag, medborgargrupper, som av olika skäl inte önska synas ute på den politiska vädjobanan. Stundom kan det ju vara av tämligen respektabla skäl, och jag är övertygad om att så varit förhållandet beträffande många av de fall, som herr Bagge nyss ordade om. Men inte så sällan befinna sig dessa medborgare inte bara formellt, utan även reellt i

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)
 samma kategori som anonyma brevskrivare och andra med dessa besläktade marodörer. De se med stor tillfredsställelse, att vissa yxor gå och de betala gärna en slant åt dem, som åtaga sig att hålla i skaftet, bara de veta, att deras mecenatverksamhet kan försiggå så att säga i det fördolda.

Givetvis ha motionärerna även rätt däruti, att samhället inte utan vidare bör tolerera dessa korruptiva krafter och deras verksamhet, utan tvärtom inskrida med de medel, som kunna stå till buds. Jag tror inte heller, att utskottets majoritet har haft för avsikt att förneka dessa självklara ting. Men utskottet har på ett övertygande sätt uppvisat, att det medel, som motionärerna ha tänkt sig, näppeligen kan tänkas bli effektivt. Det har ju föreslagits en lagstadgad bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar, och det är den saken, som utskottet har yttrat sig om. Och därvid har utskottet framhållit, att efter all sannolikhet kan ett sådant medel inte tänkas bli effektivt, eftersom det finns tusen i öppen dager liggande sätt att kringgå det syfte, som man vill vinna genom en dylik bokföringsskyldighet. All möjlig sannolikhet synes mig tala för, att det av motionärerna rekommenderade medlet i själva verket skulle medföra en mängd olägenheter för massor av laglydiga och hederliga medborgare, utan att dock medföra den verkan gentemot de ohederliga elementen, som man önskat.

Däremot kan det ju mycket väl tänkas, att andra medel skulle kunna vara användbara, och jag tycker därför, att det skulle vara ändamålsenligt, om motionärerna ett annat år vidgade sitt yrkande till att avse en utredning om problemet i hela dess vidd, så att man dels får en föreställning om den verkliga omfattningen av de företeelser, som man vill komma till livs, och dels också kan göra klart för sig, vilka medel det är möjligt att med framgång anlita.

Som frågan för dagen och för året ligger till, har jag inte funnit någon annan utväg än att ansluta mig till avslagsyrkandet och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vad så beträffar herr Lindströms yttrande om det av motionärerna åberopade och av utskottet berörda exemplet från England, vill jag endast anmärka, att herr Lindströms påståenden visst inte komma i någon motsättning till vad som sagts av dem, som herr Lindström benämner »första lagutskottets pressröster». Det är alldeles riktigt, att de engelska valagenterna ha skyldighet att specificera de inkomster, som inflyta till valfonden, men om, som det ofta händer, endast ett enda bidrag inflyter exempelvis från vederbörande kandidat, blir det ju å ena sidan mycket lätt att specificera, men å andra sidan inte möjligt att därigenom vinna någon verklig kontroll i det syfte, som man torde ha avsett, eftersom man ju inte vet, varifrån den ende bidragsgivaren har fått sina pengar.

Till sist ett ord i anledning av vad herr Björnsson yttrade om den föreslagna lagens förebyggande betydelse. Herr Björnsson kan ha rätt i mångt och mycket av vad han sade. Men jag ber att få påpeka, att det hederliga folket, de, som skulle avhålla sig från ohederliga eller klandervärda manipulationer, därest en sådan lag kommer till stånd, kan man utan tvivel lita på under alla omständigheter. De avhålla sig nog i alla fall från allt som luktar korruption. Men de ohederliga komma inte att låta avskräcka sig. De komma i stället att inrikta sig på att finna utvägar att kringgå lagen, och då har man ju i realiteten ingenting eller högst obetydligt vunnit. Man har vunnit, att man lyckats irritera och besvära en mängd människor, som intet ont gjort och som inte heller haft för avsikt att göra någonting ont. Men i det syfte man velat främja har man ingenting vunnit.

Herr talman! Jag anhåller, som sagt, att få ansluta mig till dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)

Herr **Ström, Fredrik**: Herr talman! Med anledning av herr Bagges yttrande i det första anföret har jag satt mig i förbindelse med styrelsen för Stockholms arbetarkommun och erfarit följande.

Den kostnad, som den omnämnda filmen belöper sig på, är den, som herr Lindström här nämnde, nämligen 30,000 kronor. Några som helst uttaxeringar ha inte förekommit. I vad det gäller teatrarna har från arbetarkommunens styrelses sida endast hemställts, att, därest överhuvud taget teatrarna upplåta sina affischerings- och annonseringsmöjligheter för politiska ändamål, även arbetarkommunen måtte beredas tillfälle att där annonsera. Vidare meddelades, att samtliga arbetarkommunens valkostnader sedan flera år redovisas offentligt i kommunens årsberättelse.

Herr **Rahmn**: Jag har begärt ordet närmast för att taga upp en fråga, som herr Lindström här berörde, när han kom in på att man även i detta fall bör se på England som ett föredöme. I likhet med herr Lindström hämtar jag gärna mina politiska idealbilder från England, men till skillnad från honom vill jag säga, att när det gäller denna sak, tror jag inte, att den lag han åsyftade har lett till att det blivit något idealtillstånd i England. Jag vill minnas, att denna lag kallas för antikorrupsionsakten, och den har nu fungerat sedan 1880-talet. Den kom till närmast därför, att det bedrevs den mest ohejdade korrupsion vid valen till parlamentet, men man behöver inte forska så noga i förhållandena därute i våra dagar för att man skall få en hel del belägg på att lagen har blivit en besvikelse.

Det är nämligen så, som herr Norling nyss antydde, att lagen kringgås för mycket. Jag vill särskilt peka på det förhållandet, att innan den engelska lagen fanns, voro valkostnaderna oerhört stora, men lagen gjordes alltför sträng, genom att bestämma maximikostnaderna för lågt. Härutav följde, att man efter ett val alltför ofta fick bevittna, att det ena partiet beskyllde det andra och sade: »Ni har inte följt den där akten, ty ni har haft betydligt större omkostnader än som officiellt uppgivits.» Så fylldes tidningarna av insändare med meddelanden om att man hade bevis för att den och den kandidaten hade fått stöd ekonomiskt, och det står ju utanför kontrollen. Det är alldeles riktigt, som herr Lindström säger, att kontrollen är sträng över valagenterna, men jag skulle vilja formulera det så, *att lagen är lika sträng som den är ineffektiv.*

Jag vill nämna en utgiftspost, som brukar ge anledning till ganska mycket skämt i den engelska pressen. Det skall bland annat kontrolleras, huru många bilar, som ha använts vid valtillfället i de olika kandidaternas tjänst. Valagenterna ha i uppdrag att lämna uppgift om huru många droskor förr i världen, eller numera bilar, som ha använts, och bara detta brukar ge anledning till nog så lustiga kommentarer. Jag är övertygad om att i den tablå, som herr Lindström har, står något om kostnader för motorcars, d. v. s. automobiler, och det är betecknande för hur svårt det verkligen är att tillämpa gällande kontrollbestämmelser. Jag kan, som sagt, inte ansluta mig till herr Lindströms uppfattning, att England i denna fråga är ett föregångsland.

Herr Bagge gav anledning till vissa uttalanden från herr Lindströms sida, som herr Bagge kanske bemöter själv, men jag fäste mig vid vissa uttryck från herr Lindström, då han bl. a. yttrade, att den ene kallar den andre för en bestie och själv kanske betraktar sig som en ängel. Jag skulle dock vilja säga, om man nu skall begagna dylika glosor om partiorganisationer här i landet, att jag betraktar socialdemokraterna som verkliga ärkeänglar, när det gäller att förstå betydelsen av starka valorganisationer. Jag vill bara peka

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)

på en sådan sak, som vad det betydte om även andra meningsriktningar här i landet i tid hade kommit att tänka på någonting sådant som exempelvis folketshusidén. Det är ju bekant, att socialdemokraternas folketshusbyggnadsfond går upp till över en miljon kronor och att den har samlats in på ett par tiotal år. Nu säger väl herr Lindström, att detta är ett utomordentligt belägg för det personligt uppoffrande intresse, som anhängarna av det socialdemokratiska partiet ha visat, men då vågar jag också antyda, att detta socialdemokratiska parti har att tillgå någonting, som det får till ganska stor del gratis, och vartill jag lyckönskar partiet, och jag skulle rent av vilja säga, att jag avundas det socialdemokratiska partiet detta. Detta någonting kallar en del för tvångsanslutning, under det att en annan del kanske använder ett försiktigare uttryck och säger massanslutning från fackföreningarnas sida till valorganisationen. Det finns inte någon direkt motsvarighet till detta inom andra partier, vilket gör det betydligt svårare för dem att genomföra de bokföringsmetoder, som motionärerna föreslå.

Jag instämmer i vad herr Norling antydde, att man skall inte inbjuda folk till att kringgå lagar. Just de föreslagna lagbestämmelserna skulle locka till överträdelser.

Jag vill till sist erinra om vad jag en gång läst i en engelsk tidning beträffande den här berörda antikorrupsionsakten, vari man framhöll, att den endast leder till att valagenterna begagna sig av dubbel bokföring i viss mening. Den ena bokföringen är nämligen avsedd för kontroll, under det att den andra bokföringen är av mera privat karaktär.

Jag ber att få instämma i utskottets hemställan.

Herr Lindley: Den siste ärade talaren berörde engelska förhållanden, och han förklarade, att den här engelska lagen hade blivit en besvikelse. Nu undrar jag emellertid, om detta kan vara riktigt. Denna lag har ju i alla fall förhindrat det, som man förut ansåg vara en kräftskada i den politiska valrörelsen, nämligen att kandidater, som hade mycket gott om pengar kunde hyra huru många agenter, de ville, som sedan skulle försöka skaffa dem en plats i parlamentet. De kunde nästan ha lika många agenter, som det fanns valmän i deras krets. För att förhindra detta stiftades denna lag corrupt practice act. Den har tagit död på dessa förhållanden åtminstone, och det har inträffat vid en hel del val, till och med vid senaste val, att val har upphävts, därför att vederbörande valkandidat har förbrukat mera pengar vid valet än vad lagen föreskriver. För att kunna få ett någorlunda klart grepp om de belopp, som ha utbetalats, behövs det kanske också, att man undersöker, huru många droskor och bilar, som ha använts.

Den siste ärade talaren kom därjämte in på två andra frågor, som ju beröra oss socialdemokrater litet närmare, nämligen folketshusidén och massanslutningen. Folketshusidén har ju inte tillkommit på grund av vår politiska verksamhet utan på grund av vår fackliga verksamhet. Jag kan tala om för den ärade talaren, att jag har många gånger under min agitatoriska verksamhet, när jag försökt bilda fackföreningar, fått söka med ljus och lykta för att kunna få någon lokal, där jag kunde hålla ett möte. Ofta har jag fått hålla sådana möten ute i skogen eller på landsvägarna, när till och med frikyrkliga församlingar och nykterhetsföreningar inte velat upplåta sina lokaler. Det var därför, som vi måste skaffa oss folkets hus för att kunna få möteslokaler. Vad hade vi för slags lokaler i Stockholm tidigare? Jo, det var lokaler av sådant slag, att de säkerligen efter nutida lagstiftning inte hade fått upplåtas för sådant ändamål. Enda möjligheten för oss var där-

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)
för att skaffa oss folkets hus såväl här i Stockholm som på andra platser i landet för att kunna få samlingslokaler.

Men nu komma vi in på frågan om massanslutningen, som ju står i nära samband med det föreliggande ämnet. Herrarna skola inte glömma, att den här motionen är, man skulle ju nästan kunna säga, en direkt följd av ett annat spörsmål, som vi hade att behandla här i kammaren under fjolåret, nämligen det beslut, som då genomfördes att försöka åstadkomma en undersökning rörande en lagstiftning till förhindrande av fackföreningarnas kollektiva massanslutning till visst politiskt parti. Varför ville man förhindra denna massanslutning? Jo, man hade nämligen den uppfattningen på borgerligt håll, att om man skulle kunna åstadkomma några hinder i den vägen, skulle man kanske kunna rycka undan det ekonomiska stödet från fackföreningarnas sida till det politiska arbetarpartiet i vårt land. Det var syftet med den då föreliggande motionen. Åtminstone framgick detta alldeles tydligt och klart av den debatt, som då fördes i frågan, och alla de borgerliga voro fullkomligt enhälliga om att en undersökning rörande en sådan lagstiftning borde komma till stånd. Det var emellertid då bara fråga om en undersökning, men syftet var nog uppenbarligen att få till stånd en sådan lagstiftning, och på den ståndpunkten stodo de borgerliga nästan enhälliga. Men nu skrika de däremot, då det gäller frågan att hålla partiernas räkenskaper tillgängliga för allmän insyn, så att man skall kunna se, varifrån de olika politiska partierna få sina pengar. Jag kan för min del emellertid inte se saken på annat sätt än att alla, som anse, att det skall vara fair play i politiken, måste ansluta sig till reservationen, och jag ber därför att få yrka bifall till densamma.

Herr Björnsson: Herr talman! Herr Norling har ju i själva verket givit uttryck åt en positiv inställning till den tanke, som ligger till grund för vår förevarande motion, då han säger, att han hoppas, att den skall komma igen i en annan form och i en vidare ram ett kommande år och om, vilket jag emellertid icke hoppas, motionen nu faller, så lovar jag honom att taga fasta på det loftet. Jag beklagar bara, att herr Norling inte har givit uttryck åt denna sin uppfattning i en reservation. Utskottsmajoritetens motivering vittnar ju inte om det minsta positiva intresse för denna sak. Emellertid är jag glad för att detta positiva intresse har kommit fram nu, och jag har respekt för herr Norlings uppfattning, att man inte utan nödtvång skall göra det onödigt besvärligt för hederliga och laglydiga människor att få göra som de vilja, utan att behöva frukta att bli utsatta för några repressalier, men jag menar, att om man genom en sådan i och för sig visserligen inte sympatisk åtgärd kan komma någonting till livs, som är mycket värre, så får man lämna sådana hänsyn.

Såvitt jag förstår, beröres denna fråga egentligen inte av, huruvida det kan vara rätt med massanslutning till ett visst politiskt parti eller inte. Den saken ligger ju något vid sidan därom, men jag skulle vilja be herrarna att fundera på, om det inte exempelvis kan hända, att aktiebolag lämna bidrag till politisk agitation. Det är också ett slags tvångsanslutning. Låt oss antaga, att ett bolag har bildats för att förmedla krediter. I detta bolag finnas så och så många aktieägare. Vilka de äro, det vet man inte, ty somliga äro registrerade, andra icke. Detta bolag tar nu av sin vinst ett belopp och donerar detsamma till en politisk organisation. Jag tror, att man kan påstå, att sådant har hänt, och jag tror också, att jag kan skaffa bevis för den saken. Varifrån tas då dessa pengar? Jo, bl. a. ifrån dessa okända aktieägare, som till äventyrs inte ha det minsta intresse för ifrågakvarande politiska organisation. Jag säger detta icke för att beklaga mig själv. Jag har nämligen icke förlorat ett enda

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)
 kopparöre på detta sätt, därför att jag inte har varit aktieägare i något sådant bolag, och jag säger det också utan avundsjuka. Kan det emellertid bildas bolag, i vilkas normala verksamhetsområde även den politiska agitationen ingår, så gärna för mig, men jag tror, att man skall sopa rent för sådant stoff framför sin egen dörr, innan man börjar klandra fackföreningarnas massanslutning till arbetarpartiet eller vad det nu skall kallas.

Sedan vill jag gärna taga fasta på vad herr Rahmn sade. Herr Rahmn talade om att det var så mycket bråk i England, för att det hade använts för mycket droskor eller bilar vid valen. Ja, denna engelska antikorrupsionslag har en för vår uppfattning så egendomlig bestämmelse som att man för att skjutsa valmän till vallokalerna icke får använda bilar eller droskor, som i vanliga fall uthyras. Man får nämligen endast använda sådana bilar eller droskor, som privatpersoner vilja ställa till förfogande. Det är således en ekonomisk uppoffring, som kan göras vid sidan av denna lag. Denna bestämmelse om bilar eller droskor är för övrigt från vår synpunkt, nästan löjligt rigorös, i det att en åkare, som har en trafikbil, som i vanliga fall användes till uthyrning, inte får lov att ställa densamma ens kostnadsfritt till en valorganisationens förfogande. Detta är faktiskt stipulerat i lagen. Således få vid valen endast användas sådana privata droskor eller bilar, som av ägarna kostnadsfritt ställas till förfogande. Därigenom kunna dessa indirekt hjälpa en kandidat ekonomiskt och jag kan väl tänka mig, att detta föranlett kritik från labour party, eftersom det inom det partiet inte finns så många medlemmar, som ha egna bilar. — Ja, herr Rahmn, denna kritik förekommer naturligtvis från ömse håll, och jag tror även, att jag har sett någonting därom i de engelska tidningarna.

Men så får man nu inte glömma bort, att i England är inte intresset lika stort för frågan, varifrån dessa pengar till valorganisationerna komma, som det bör vara här i Sverige enligt tankegången i vår motion, eftersom man i England ju vara har att konstatera, att inte de direkta penningutgifterna för ett val, överstiga ett visst fixerat belopp. Det är det, som är förbjudet i lagen, men det är inte förbjudet för den ene eller den andre att ge pengar till en valorganisation. Därför kanske man resonerar som så, att kan man bara kontrollera, att inte mera pengar användas än vad lagen medger, så är det all right, och då behöver man inte bekymra sig om, varifrån pengarna komma.

Jag skall sedan be att få tacka herr Rahmn för den utomordentliga rekommendation, han gav vår motion, då han påstod, att denna antikorrupsionslag kom till på 1880-talet, då korrupsionen var stor och valkostnaderna enormt stora, men att denna lag sedermera har blivit en besvikelse. Då frågar jag herr Rahmn, om han inte har det bestämda intrycket, att i England äro valkostnaderna nu mycket små och korrupsionen inte lika stor som på 1880-talet, och är det så, kan man väl inte nu, herr Rahmn, tala om, att lagen varit misslyckad, utan då måste den väl i stället, såvitt jag förstår, ha främjat just det syfte, som den från början hade.

Herr Klefbeck: Jag hade inte tänkt, att jag skulle behöva besvara kamraren, men det var två yttranden, ett från vardera av de två sista talarna, som uppkallade mig.

Jag vill då till att börja med säga, att debatten har, synes det mig, svävat ut alldeles för långt. Här har behandlats en hel massa saker: massanslutning, folketshusidé och dylikt, som inte alls här föreligger. Vidare ha här hållits långa och vackra tal om nödvändigheten av fair play, som herr Lindley sade, i det politiska livet. Herrar Lindström och Björnsson tyckas fränkänna majoriteten i utskottet intresse för den saken. Då vill jag bara å hela utskottets

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)

vagnar förklara, att det är en fullkomlig missuppfattning. Vår ståndpunkt är tvärtom den, att allt det där betrakta vi som solklara saker, som vi inte behöva långa föreläsningar om för att få instämmanden i. Men utskottet kunde inte stanna vid att säga, att det är önskligt, att all korruption och sådant försvinner ur den politiska propagandan, utan vi skulle även pröva, huruvida det av motionärerna rekommenderade förslaget verkade i den riktningen eller inte.

Då är det att märka, att om den engelska lag, som här är anförd såsom exempel, och som skulle ha haft en så utomordentlig verkan, sade, tror jag, herr Lindström själv, att den för oss icke är någonting att efterfölja, och därför skall jag inte vidare ge mig in på att söka bevisa detta. Beträffande det andra uppslaget: om bokföringsskyldigheten kommo vi inom utskottet till den uppfattningen, att en sådan skulle bli, såsom här många gånger redan har nämnts, så gott som fullständigt ineffektiv. Ty vilka organisationer skulle iakttaga de kommande reglerna? Jo, naturligtvis alla hyggliga organisationer, som redan nu offentligt låta trycka redogörelser för sina inkomster och utgifter, eller åtminstone för sina egna medlemmar bekantgöra, hur inkomsterna och utgifterna ha förhållit sig. Men hur skulle det bli för alla sådana, som vilja handla i löndom, som inte vilja lägga fram en redogörelse för sina bidrag och meddela, varifrån de komma? Hur skall man kunna kontrollera, varifrån inkomsterna ha kommit till dem? Det är väl, tror jag, fullständigt omöjligt.

Jag vill nu taga ett exempel, som jag inte här ifrån denna plats påstår vara faktiskt, men som är allmänt omtalat i världen. Om nu till exempel det sillén-kommunistiska partiet för sin valrörelse får bidrag från Sovjetryssland — jag säger *om*, jag påstår icke, att så sker — tror då någon människa i världen, att detta parti offentligen skulle lägga fram en redogörelse för varje sådant bidrag? Gör icke partiet detta, så är ju hela föreskriften om den här lagfästa bokföringsskyldigheten av rakt ingen betydelse.

Jag skall icke fördjupa mig vidare i våra skäl, men när vi, hur varmt vi än äro intresserade av fair play i det politiska livet, i precis lika hög grad som någonsin, herrar Björnsson och Lindström, ändå inte vågat acceptera den föreslagna lösningen av frågan, så beror det därpå, att vi tro, att medlet inte verkar, och då är det ju heller inte på sin plats, att vi som lagutskott rekommendera detsamma.

Herr Velander: Jag ber, herr talman, om ursäkt för att jag blandar mig i denna debatt. Kanske är det inte så stor mening därmed, då frågan redan blivit behandlad i medkammaren och utskottets utlåtande där godkänts med en betydande majoritet.

Jag har emellertid suttit och lyssnat till den diskussion, som här förts och detta har gett mig anledning till ett par reflexioner. Det har förefallit mig, som om frågans reella innebörd skulle i mycket stor utsträckning ha överdrivits eller överskattats. Det har sålunda talats om dess utomordentliga betydelse för demokrati. Jag har nu mycket svårt att förstå, att man kan göra gällande, att exempelvis demokratiens existens, dess självuppfostning och självtukt skulle kunna förutsätta någonting sådant som eliminerandet av den så ofta åberopade folkfriheten i den utsträckning, att de olika medborgarnas större eller mindre bidrag till en valrörelse skulle underkastas offentlig kontroll. Man säger visserligen i det sammanhanget, att det endast är obehöriga inflytelser i form av ekonomiskt understöd, som man vill komma åt. Som exempel på dylika företeelser anföres dock egentligen ingenting annat än möjligheten av att ett visst mindre politiskt parti skulle hava mottagit eller

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)
 kan komma att mottaga subsidier eller subventioner av utländsk makt. Utan att på något sätt här vilja ingå på frågan, huruvida detta förekommit eller kan förekomma, vill jag emellertid säga, att den uppfattning, som går ut på att dylika företeelser skulle kunna träffas av den lagstiftning, som här ifrågasatts, icke är så synnerligen verklighetsbetonad. Jag går självfallet ut ifrån, att kriminella och obehöriga inflytelser av dylik beskaffenhet böra angripas, men det måste ske på ett helt annat sätt och i en annan mening, om man skall komma tillrätta med dem. Dessa företeelser ha ju med statens säkerhet och ordningen inom landet att göra, och jag hoppas, att åtminstone inte motionärerna skola förklara sig urarva inför den samhällsyn, i bästa mening demokratisk, som kräver ett effektivt skydd däremot, men jag anser å andra sidan det alldeles uppenbart, att på den väg, som här anvisats, när man inte något sådant resultat.

Herr Lindström var inne på de skäl, som utskottet anfört för sin ståndpunkt, och han sade någonting om att utskottet nog inte hyste något större förtroende för våra politiska partiers ärlighet och pålitlighet, när utskottet kunnat förutsätta, att den här avsedda lagstiftningen skulle komma att kringgås. Det är en fullkomligt oriktig slutsats. Man går väl inte ut ifrån, att man skall komma åt de politiska partierna utan i stället dessa obehöriga inflytelser, vilka utskottet förutsätter äro sällan förekommande, men att, där de överhuvud taget förekomma, de ingalunda bliva uppdagade, genom den här ifrågasatta lagstiftningen. Om man alltså tror, att lagstiftningen blir verkningslös, beror detta inte på att man hyser misstro till de politiska partierna i allmänhet, utan därpå att man hyser misstro till någonting annat nämligen att den, som tilläventyrs är mottaglig för obehöriga inflytelser, kommer att vidgå detta.

Herr Lindström berörde också utskottets uttalande att förföljelser och trakasserier skulle bli en följd av en dylik lagstiftning, och förnekade han därvid möjligheten av någonting sådant. I varje fall ansåg han talet därom vara utomordentligt överdrivet. Och i ett annat sammanhang efterlyste herr Lindström vidare ett praktiskt exempel på att sådana trakasserier eller förföljelser förekommit eller kunde förekomma. Jag skall inte fördjupa mig så mycket i detta, men jag skall försöka tillhandahålla ett exempel, som jag tror är rätt lärorikt och belysande i detta avseende.

Jag känner till en mycket skattetyngd kommun, där företagsamheten under de senaste åren i stor utsträckning legat nere och där statsmakternas intresse och hjälp påkallats för att komma till rätta med förhållandena. Bland annat har man tagit sikte på upphjälpande av ett stort företag, som på grund av krisens verkningar måst nedläggas. Flera deputationer ha uppvaktat regeringen i ärendet, och har detta resulterat i, att vid ett tillfälle anvisats, jag tror, en halv miljon kronor som stöd åt ifrågavarande företag. Vid uppvaktningarna hos regeringen har deltagit bland andra en tjänsteman vid detta stora företag. Så inträffade en gång under sistlidne september månad, att i en större norrländsk stad var anordnat ett s. k. medborgarmöte. Detta medborgarmöte kommenterades två dagar efteråt på ledande plats i en stor och mycket välskött tidning; och det sades i slutet av denna tidningsartikel, som bar rubriken »En lärorik historia», följande: »För att kunna förläna verklig kraft åt högerns fälttåg mot regeringen och dess politik — subventionspolitiken ej att förglömma — sprungo äldre och yngre damer, dekorerade med armbindlar i de blågula färgerna, omkring med bössor i samma vackra färger och insamlade medel. Offervilligheten föreföll inte vara så överväldigande, men bland dem som offrade sin skärv lade vi märke till — gissa vem — jo, en tjänsteman från det dödsdömda sågverk, varom ovan talats och som hjälpts

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)
på fötter tack vare statsmakternas ingripande och mellankomst. Man kan sätta pricken över i:et genom att meddela att den generöse tjänstemannen var bland dem som gjorde de flesta stockholmsresorna till regeringen och varit mest förtjust i regeringens subventionspolitik. Logiken är inte imponerande, ej heller sättet att tacka för hjälpen.»

Jag undrar vad man skall säga om en dylik artikel och den tendens, som uppbär densamma! Nog vågar man den reflexionen, att det måste vara ett bestämt demokratiskt intresse att förebygga, att demokratien respektive mängden av dess tyvärr ännu alltför svaga bärare utsätts för lockelser till övergrepp av sådan art, som här antytts, genom den offentlighet, som man i de föreliggande motionerna eftersträvar.

Jag skall inte länge uppehålla debatten, men det är i alla fall något jag ytterligare skulle vilja säga, innan jag slutar. Det är en sak, som flera talare varit inne på, nämligen de engelska förebilderna. Herr Lindström nämnde, att riksdagsbiblioteket var väl försett med litteratur i detta avseende, och jag har sökt, så gott jag kunnat, att ta del av innehållet i denna litteratur. Jag vill bestämt understryka, att de uppgifter, man däri får om detta systems tillämpning, ge vid handen, att det är fullkomligt verkningslöst. Det är så pass gammalt som sedan år 1883 och står ju i samband med den offentliga kandidaturen vid val till engelska parlamentet. Det har också gjorts försök att utbygga denna lagstiftning, men, såvitt jag vet, har det misslyckats. Det förefaller mig alltså, som om det engelska föredömet i detta fall lika väl kunde åberopas som stöd för avslag å de föreliggande motionerna som motsatsen.

Det synes mig slutligen som om motionärerna tagit ganska lätt på den här föreliggande frågan. Om man skall diskutera den på allvar, får man inte förbise det faktum, att de politiska sammanslutningarna äro att hänföra till s. k. ideella föreningar, och att sålunda deras rättsliga ställning, deras möjlighet att förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter inte är på något sätt i lag reglerad. Går man in för att reglera dessa sammanslutningars bokföringsskyldighet, utgår jag ifrån, att det även kommer att krävas vissa straffbestämmelser för att ge effekt åt föreskrifterna därom. Men vem skall då bli ansvarig? Skall det bli de olika politiska föreningarnas styrelser ute i bygderna, eller skall det bli huvudorganisationernas ledare, eller skall det bli en särskild föreståndare, som organisationerna i så fall kunna underlåta att utse, såvida inte en sådan underlåtenhet också blir kriminaliserad? Jag vill bara peka på denna sak. Jag tycker inte den kan förbigås, och jag tycker det är underligt, att inte motionärerna, som nu nedlägga en sådan energi på att föra den vidare, ha kommit in på dessa förhållanden.

Herr Västberg: Det av herr Velander anförda exemplet — från Sundsvall, såvitt jag förstår — på trakasserier som skulle användas mot oliktankande, som stödja högerens organisationer, tycker jag är ganska malplacerat. Man kan ju diskutera lämpligheten av tidningens påpekande och kommentar, men det torde vara omöjligt att använda detta exempel som bevis på, att det existerar ens någon lust till förföljelse och trakasserier mot ifrågavarande högerman. Vad man kan läsa ut av det anförda citatet är väl endast, att tidningen har velat påpeka den inkonsekvens som vederbörande tjänsteman gjort sig skyldig till, då han å ena sidan springer här i kanslihustrapporna och tigger bidrag av regeringen ur arbetslöshetsanslaget och å andra sidan springer i Sundsvalls stad och propagerar mot samma regerings allmänna välfärdspolitik. Jag tycker att påpekanudet var ganska naturligt från tidningens sida. Den hade att bevaka en stor bygds intresse, samma bygd som själv haft sådan ekonomisk hjälp från denna regerings och riksdagens sida.

Om bokföringsskyldighet för politiska sammanslutningar. (Forts.)

Jag har bara velat göra denna lilla kommentar, ty ha inte högern och utskottsmajoriteten andra bevis att anföra till stöd för sin uppfattning, så må jag säga, att det inte är så mycket bevänt med bevisningen. Jag tror inte att herr Velander såsom varande god jurist skulle erkänna sådana bevis, om han hade att döma en sak.

Herr Velander: Endast en kort replik. Det synes mig som om herr Västberg nyss kraftigt underströk just vad jag avsåg genom återgivandet av tidsningsartikeln i fråga. Han sade nämligen, att det föreföll honom som om denne tjänsteman hade gjort sig skyldig till en bestämd inkonsekvens genom att å ena sidan uppvakta landets regering och föra talan för den stackars kommunen däruppe och å andra sidan ge en liten skärv i en sparbössa, när högern hade ett möte. Om en person gör något sådant, betecknas det alltså som en inkonsekvens! Jag förstår inte, hur man kan säga något sådant. För man ett dylikt resonemang tycker åtminstone jag, att man kan komma till vilka konsekvenser som helst.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr statsrådet *Engberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 102, angående viss markupplåtelse för utvidgning av universitetets i Uppsala idrottsplats;

nr 103, angående rätt för professorn G. Rudberg att för erhållande av ålders-tillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 104, angående rätt för expeditivsvakten E. O. Cederholm att för uppflyttning i löneklass tillgodoräkna viss tjänstgöring;

nr 105, angående Karin Gunnelius överflyttning såsom ämneslärarinna vid samrealskolan i Sunne;

nr 107, angående lönetursberäkning för vissa lärare; samt

nr 108, angående reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9, angående regleringen för budgetåret 1935/1936 av utgifterna för kapitalökning i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkterna 20—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25.

Kungl. Maj:ts hade föreslagit riksdagen att till huvudförrädsbyggnad m. m. i Örebro för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 425,000 kronor.

*Anslag till
huvudförräds-
byggnad m. m.
för statens
järnvägar i
Örebro.*

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet förehåft en inom andra kammaren av herr *C. Lovén* m. fl. väckt motion, nr 291, i vilken hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag att anslå 425,000 kronor till en ny förrädsbyggnad för statens järnvägar i Örebro.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å den av herr *Lovén* m. fl. väckta motionen II: 291, måtte till huvudförrädsbyggnad m. m. i Örebro för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 425,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Reservation hade anmälts av herr *Eriksson* i Stockholm och herr *Högström*, som anslutit sig till det i motionen II: 291 framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Forslund: Herr talman! Det vill synas som om det föreligger skäl att göra några påpekanden i samband med denna punkts föredragning. För undvikande av allt missförstånd vill jag säga, att det icke är på grund av någon ogin inställning till järnvägsstyrelsen och dess verksamhet, som jag här har en avvikande mening mot vad järnvägsstyrelsen och nu till sist statsutskottet har föreslagit. Jag vill nu ge uttryck åt samma uppfattning som jag så många gånger enskilt har fört fram, nämligen att statens järnvägar skötas av en ledning som är värd allt erkännande. Men denna min ståndpunkt i fråga om verkets ledning kan icke komma mig att helt förbigå det sätt, varpå man handlagt detta ärende. Det har en historia som bör något repeteras.

Frågan om förrädsbyggnaderna är ju en gång tidigare avgjord på så sätt, att man på varje distrikts huvudort har uppfört ett särskilt förråd, som be-tecknas som huvudförråd. Här i Stockholm, som är huvudort för första di-

Anslag till huvudförrådsbyggnad m. m. för statens järnvägar i Örebro.
(Forts.)

striktet vid statens järnvägar, har man också sedan gammalt haft ett huvudförråd. Man har så sent som 1926 begärt och erhållit riksdagens tillstånd att uppföra en nybyggnad som skulle inrymma förrådet. Denna byggnad blev färdig och togs i bruk 1928. Man måste då fråga sig: hur kan det vara möjligt, att denna byggnad, som kostat 800,000 kronor, redan är olämplig som förrådsbyggnad eller för samma uppgifter som den tidigare har haft? Redan i år är man ju färdig att begära 700,000 kronor för uppförande av en ny förrådsbyggnad. Man blir så mycket mer förvånad, som statens järnvägars ledning i annat sammanhang så sent som i mars månad i år förklarade, att förrådsbyggnadernas antal och storlek icke behövde föranleda några förändringar genom en eventuell inkorporering i statsbanenätet av en hel del enskilda järnvägar, utan att man var tillfredsställd med de anordningar som funnos. Då måste man ställa sig den frågan hur det kan vara möjligt att från mars till september månad så fullständigt ändra ståndpunkt, att man sistnämnda månad ingiver en framställning till Kungl. Maj:t, där man bestämt påyrkar att få ett anslag för uppförande av en ny byggnad för samma ändamål.

Enligt min mening kan man icke åberopa de skäl, som här hela vägen ha åberopats, nämligen att det är frågan om en centralisering. Det är enligt mitt sätt att se en lek med ord och ingenting annat. En centralisering av förrådsverksamheten låter sig genomföra, även om man bibehåller huvudförrådet i Stockholm. I vilket fall som helst måste man tänka på en annan sak, som både järnvägsstyrelsen, Kungl. Maj:t och statsutskottet tyckas ha förbigått, nämligen om man verkligen icke behöver ett förråd på den plats, som är den största knutpunkten för vårt trafikväsen, det vill säga Stockholm. Kan man tänka sig att man nu skall frångå denna huvudprincip, som har tillämpats i förrådsverksamheten under alla år och vid alla statens järnvägars distrikt, så att man på den största orten ställer sig utan ett huvudförråd? Den frågan har man rätt att göra i detta sammanhang, men den har icke besvarats. Utskottet har heller icke gjort några, åtminstone i handlingarna synbara ansträngningar för att klarlägga den saken, utan har endast anmält, att här är en strävan från statens järnvägars ledning att centralisera, och då så är, menar man, är allt gott och väl.

Jag vill också beröra en annan sak, som icke är oviktig vid bedömandet av detta ärende. I statens järnvägar investeras ju mycket stora kapital. Då sådana investeringar företagas är det enligt min mening alldeles nödvändigt att mycket noggrant undersöka, huruvida det finns verkligt ekonomiskt underlag, så att man icke kommer att lägga större bördor på järnvägens drift än som tidigare har varit fallet. Icke heller ur sistnämnda synpunkt anser jag detta förslag ha blivit tillräckligt undersökt. Jag styrkes ännu mer i min uppfattning, när det med bestämdhet påstås, att inga av dem som aktivt deltaga i förrådstjänst ha yttrat sig i denna sak, utan endast tjänstemän som tillhöra verksamhetens egentliga centrum. Jag måste säga mig, att när man vid handläggningen av ärendet förfar på detta mindre tillfredsställande sätt, kan det inverka på personalens uppfattning om handläggningen av ekonomiska ting och på ett sätt som kan vara till skada för företaget. Statens järnvägars personal deltar med allra största intresse i skapandet av ett gott ekonomiskt resultat och är glad för varje gång det visar sig, att resultatet år från år har blivit bättre. Men den observerar också att det vidtagits sparsamhetsåtgärder av mycket omfattande art, som drabba personalen själv. Det leder, kan man säga, till rätt så enerverande påfrestningar på denna personal. Personalen gör sitt arbete fullt punktligt, och det är helt naturligt att så skall ske. Men ser personalen, att ekonomiska värden, som gå upp till tre kvarts miljon kronor,

Anslag till huvudförrådsbyggnad m. m. för statens järnvägar i Örebro.

(Forts.)

kort och gott förklaras såsom icke längre behöfliga, medan samtidigt nya anslag begäras för samma ändamål, så får personalen känslan av att det endast är på ett område som sparsamhet iakttages. Det är en synpunkt som jag menar har den mest genomgripande betydelse, och kan få menliga verkningar.

Statsutskottet har enligt min mening icke ingått i prövning av denna sak på sätt som det bort göra med hänsyn till föreliggande omständigheter. Det har anmälts mycket stort missnöje med detta ärendes handläggning, och man borde då ha kunnat lämna en något fylligare förklaring till sitt ståndpunkts-tagande än som här skett. Jag skall icke vara elak, men jag har en känsla av att detta ärende fått en behandling, som påminner om vad som sker i statsbanornas tekniska drift efter elektrifieringen: det blir strömlöst ibland, och det går av farten. Så synes det ha skett här hela vägen igenom: det synes som om ärendet hade gått av bara farten både i den ena instansen och den andra.

Med mitt yrkande, vilket innebär bifall till den reservation som är avgiven av herr Eriksson i Stockholm, avser jag icke, att frågan skall för alltid avskrivras, utan endast att den bör bli föremål för en bättre behandling, så att det blir full klarhet över, huruvida det verkligen skall vara nödvändigt att slopa en byggnad, som man fick riksdagens tillstånd att uppföra 1926 och som togs i bruk 1928, och att man samtidigt skall behöva begära ett lika stort anslag.

Man har bland annat sagt, att man avser att nedbringa lagerhållningen, och det har i propositionen uppgivits, att med ett centraliserat förråd kan man nedbringa lagerhållningen för banavdelningen med 50 procent. Det är emellertid icke riktigt att blanda in denna sak. Den som en smula känner till vilka varor som förvaras för banavdelningen vet, att dessa icke läggas in i byggnader av det slag, varom här är frågan. I varje fall är det icke varor, som draga så utomordentligt höga kostnader, att de kunna nedbringas från 9.5 miljoner till något över 4 miljoner, såsom uppgives i propositionen. Det är varor som ligga ute i marken i form av räler och sliprar, och för dem behövas inga förråd, vare sig i Stockholm eller Örebro. Utan någon betydelse i detta sammanhang är enligt min mening också den uppgiften, att man numera icke har behov av upplaget ute vid Värtan för statens järnvägars kolbehov, ty det är beroende av helt andra orsaker.

Jag vill till sist ytterligare understryka, att det är beklagligt att ärendet blivit handlagt på sådant sätt, att personalen får den uppfattningen, att sparsamhet icke iakttages på ett område som detta. Man har rätt att göra den reflexionen, när man på alla håll är fullt överens om, att man skall göra allt för att åstadkomma ett gott ekonomiskt resultat.

Herr talman, jag yrkar bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Waller: Herr talman! Herr Forslund har inte vidrört det som jag trodde var den centrala punkten i den kritik som förekommit mot detta förslag, nämligen förflyttningen av personalen. Det är en mycket ledsam sak, och jag finner det mycket förklarligt, att personalen reagerar mot en förflyttning. Det är alldeles givet, att den förorsakar en hel del mycket svåra rubbningar, även i ekonomiskt avseende, särskilt då det gäller dem som ha skaffat sig egna hem här i Stockholm och skola förflyttas till Örebro. Det rör inalles 60 personer, och det har försäkrats att av dessa skola 34 komma att få kvarstanna. Bland dessa 34 befinna sig samtliga de som ha skaffat

Anslag till huvudförrådsbyggnad m. m. för statens järnvägar i Örebro.
(Forts.)

sig egna hem. Jag nämner detta för att visa, att järnvägsstyrelsen tydligen har tagit all möjlig hänsyn.

Herr Forslunds förebråelse, att statsutskottet inte tillräckligt noggrant har behandlat frågan, nödgas jag tillbakavisa. Vi ha haft uppe representanter för de olika personalgrupperna, som ha redogjort för sina synpunkter, och vi ha också haft uppe representanter för järnvägsstyrelsen med generaldirektören i spetsen. Vi ha sedan efter noggrann granskning och noggrant övervägande av vad som har anförts fattat ståndpunkt, och vi ha ansett oss kunna vitsorda järnvägsstyrelsens beräkning, att genom denna åtgärd skulle en besparing på 119,000 kronor kunna göras.

Personalbeståndet skulle nedgå från 108 till 84 personer, och inalles skulle alltså en personalbesparing på 24 personer uppkomma, vilket antal befattningshavare så småningom skulle bli överflödiga. Här är alltså en åtgärd, som statsutskottet vitsordar hava företagits i syfte att verkställa en besparing och utgöra ett led i strävandena att åstadkomma en rationalisering. Det är då mycket svårt att gå emot verksledningen, då den vill vidtaga en sådan åtgärd. Det skulle vara rätt märkligt, om kammaren här skulle gå emot såväl järnvägsstyrelsen som vederbörande departementschef, vilken ju granskat hela utredningen, och som jag inom parentes sagt vill beteckna såsom synnerligen väl insatt i dessa förhållanden. Jag tror mig också kunna säga, att statsrådet har mycket starka sympatier för den personalgrupp, det här gäller, och att han skulle vilja göra allt för att skydda denna personal, om här ifrågasatts någon oberättigad åtgärd. Och när nu statsutskottet kommit till samma resultat som järnvägsstyrelsen och departementschefen, så måste jag säga, att här i kammaren kan det väl inte gärna bli tal om ett avslag på framställningen. Vad angår frågan om personalens förflyttning, har styrelsen betygat, att den skall taga all möjlig hänsyn härtill. Herr Forslund vidrörde frågan om det öde, som skulle vederfaras förrådsbyggnaden här i Stockholm, men det är ju meningen, att denna byggnad skall uthyras, och även om den icke kan uthyras till beräknat belopp, uppkommer likväl en avsevärd besparing.

Jag får ännu en gång erkänna, att förflyttningen visserligen innebär vissa ledsamheter för personalen, men vi få komma ihåg, att det är så många människor i dessa tider som fått det svårare, och de måste naturligtvis finna sig i en förflyttning.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Forslund: I anledning av herr Walles' anförande vill jag säga, att jag har ju icke i mitt yttrande i någon nämnvärd mån talat om personalens rättsställning eller sökt utreda på vad sätt den beröres genom en förflyttning, ty den saken är ju ett kapitel för sig, vartill naturligtvis nödig hänsyn måste tagas om en förflyttning måste äga rum. Men herr Walles får komma ihåg, att det riktiga är, att vid handläggningen av ett ärende sådant som det ifrågasatt varande man berör alla förhållanden, som kunna tänkas bli följden av den åtgärd, vilken ifrågasättes. När man nu säger, att man skall spara in 24 anställda vid detta företag, och man tillika vet, att hela styrkan är 60 personer samt att av dem enligt utskottets mening 34 stycken skola få stanna kvar här i Stockholm, så tycker jag, att det låter som ett litet trolleri, att man kan spara in 24 man. Ty det går icke, enligt mitt sätt att se, att man bara deklarerar, att dessa 34 man få stanna kvar här i aktiv tjänst. Det är nämligen inte så lätt att skicka folk, som tränats bara i expeditionstjänst, över till annan tjänst. Man kan då fråga sig: Står det öppet att överallt placera dessa 34 i

Anslag till huvudförrådsbyggnad m. m. för statens järnvägar i Örebro.

(Forts.)

aktiv tjänst eller skall man ännu en gång få uppleva, att befattningshavare överflyttas icke till aktiv stat utan till övergångsstat? Jag har för min del räknat med att båda dessa stater kosta statsverket lika mycket pengar. Det är den sidan av saken, som herrarna synas hava förbisett. Ty är förflyttningen behövlig, så menar jag, att man kan angiva det skälet på ett mera övertygande sätt än utskottet gjort. Utskottet har nämligen varit konungsligare än konungen själv och sagt, att det enda skäl, som motiverar förflyttningen är, att järnvägsstyrelsen vill centralisera förrådsverksamheten. Punkt och slut! Man talar inte alls om att järnvägsstyrelsen när den i mars 1934 avgav utlåtande om förrådsbehovet vid en eventuell inkorporering av en mängd enskilda järnvägar förklarade, att det behövdes inga förändringar. Men så skrev styrelsen till Kungl. Maj:t den 24 september samma år och sade: Nu behöva vi uppföra ett förrådshus i Örebro för 700,000 kronor, och vi tänka göra det så och så. Då tycker jag, det hade bort vara skäl, att styrelsen lämnat en tydligare förklaring till att den på så kort tid ändrat uppfattning, ty det verkar inte gott hos en så stor personal — den uppgår till mellan 25,000 och 30,000 personer — att man får en känsla av att dessa stora problem inte handläggas såsom de böra handläggas och att sparsamheten därvidlag icke iakttages i så stor utsträckning som önskvärt vore, medan samma företag på andra områden visar en mycket stor sparsamhet.

Herr Walles: Jag ber endast att som replik få säga, att det inte är meningen att personalinskränkningen skulle ske omedelbart och på en gång, utan att den skulle ske successivt och så småningom.

Herr Bärge, Anders: Jag ber endast att få säga ett enda ord. Jag förvånar mig inte så mycket över vederbörandes önskan att flytta det här nya förrådet till Örebro. Jag kan inte bedöma den saken så noga, och det förefaller mig, som om det kan finnas skäl härför. Men vad som förvånar mig, herr talman, är, att man 1926 inte hade klart för sig att de skäl förelågo, som man i dag åberopar, utan att man då förmådde riksdagen att anslå 720,000 kronor till uppförande av förrådsbyggnad i Stockholm. Den saken förvånar mig mycket. Nu nämner departementschefen denna omständighet mera i förbigående och säger, att det var ingen investering av nya medel, utan medel anvisades ur förnyelsefonden. Jag vill, herr talman, ännu en gång uttala min förvåning över att man var så litet framsynt för så få år sedan, att man nu är färdig att nedlägga ett betydande kapital, som säkerligen inte skulle behövts, om man haft utvecklingen klar för sig så kort tid tillbaka som år 1926.

Herr Nylander: Herr talman! Med anledning av vad herr Bärge nu yttrat vill jag säga, att det skälet, att förrådsbygget här i Stockholm för en del år sedan utfördes med förnyelsefondens medel, det skälet kan sägas vara ett slag i luften, ty pengar måste ju någonstans tagas och beloppet röner ju ingen inverkan av var de tagas. Det är alltså inte någon omständighet, som man behöver vidröra i detta sammanhang. Det bör emellertid framhållas, och det har herr Walles också redan gjort, att enligt järnvägsstyrelsens beräkningar äro inte dessa pengar bortkastade. Man kan vänta sig en ganska god inkomst genom uthyrning av Stockholmsförrådets lokaler, ty det har inte visat sig vara

Anslag till huvudförrådsbyggnad m. m. för statens järnvägar i Örebro.
(Forts.)

någon svårighet för statens järnvägar att uthyra sådana lokaler och utrymmen, som av en eller annan anledning bliva disponibla.

Vad själva saken angår, så anmärkte herr Bårg, att det är inte längre sedan än 1926 som järnvägsstyrelsen ville ha huvudförrådet förlagt till Stockholm. Men härtill vill jag erinra om att utvecklingen under de sista åren mer och mer gått i den riktningen att man koncentrerat en stor del av statens järnvägars verkstadsrörelse till Örebro. Verkstäderna ha i hög grad moderniserats och utvidgats; vi beslöto t. ex. under föregående punkt att till huvudverkstaden i Örebro förlägga en reparationsverkstad för motorfordon. På liknande sätt har det undan för undan blivit så att Örebro kommit att utgöra just den centralpunkt, där huvudförrådet lämpligen bör vara förlagt. Även om man tycker, att Stockholm är den största huvudtrafikpunkten, är det för den skull inte alls säkert, att Stockholm därför är den station, där den största förbrukningen av olika effekter förekommer och därifrån det är lättast att verkställa distributionen. En blick på en karta — man beklagar många gånger, att vi inte ha en karta tillgänglig här i kammaren — ger vid handen, att man knappast kan finna en mera centralt belägen punkt i vårt land än just Örebro. Denna stad har synnerligen goda kommunikationer både norrut och söderut, och efter fullbordad elektrifiering kommer Örebro att ligga vid en sammanhängande lång stamlinje, som går längs igenom Sverige.

För mig har det stått klart, att Örebro är en synnerligen lämplig punkt både ur geografisk synpunkt och ur förbrukningssynpunkt, och därför kan jag endast hälsa med tillfredsställelse, att järnvägsstyrelsen efter verkställda utredningar kommit till detta resultat. Om man dröjt några år till, så hade kanske herr Bårgs invändning inte framkommit, att det var så nyligen som huvudförrådet i Stockholm byggdes, men personalfrågan kvarstår, och svårigheten att avveckla den frågan blir densamma vid vilken tidpunkt man än flyttar förrådet. Ty så länge huvudförrådet här i Stockholm skall bestå, är det svårt att göra några inskränkningar, då rörelsen ju måste upprätthållas. Även om vi vänta några år, bli svårigheterna således desamma som de nu äro. Detta har också framgått vid den föredragning, som herr Walles omnämnde, och som hölls inför statsutskottets fjärde avdelning av tjänstemän inom järnvägsstyrelsen.

Jag ber med det nu sagda att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Forslund: Herr talman! Jag ber med anledning av herr Nylanders anförande, då han ansåg, att det vore särskilt lämpligt att förlägga förrådet till Örebro, därför att verkstäderna där äro av så stor omfattning, få ge den meningen tillkänna, att verkstäderna där hava tidigare haft mycket stora förråd och att dessa förråd till väsentlig del åtminstone sannolikt komma att bestå även i fortsättningen. Men därtill kommer en annan sak, och det är, att de förbrukningsartiklar, som vid verkstäderna behövas, komma i mycket stor utsträckning till verkstäderna på det sättet att de gå direkt från säljarna, nämligen bruken och de stora fabriker, och inläggas i verkstadens specialförråd, under det att den stora förbrukning, som sker ute på linjen, däribland i Stockholm, omfattar varor, som måste förvaras i ett förråd av helt annat slag. Jag har inte ingått på frågan om den lämpligaste platsen i detta fall, men jag tror, att jag knappast kommer att missräkna mig, att vi om några år få motse en hemställan, att det skall anordnas ett nytt huvudförråd, förlagt i Stockholm, ty Stockholm utgör, kan man säga, en så stor och viktig trafikknutpunkt, att det synes mig vara rätt märkvärdigt om man från en station förlagd på en sidolinje skulle förse de skilda tjänsteområdena med allt, som kan behövas

Anslag till huvudförrådsbyggnad m. m. för statens järnvägar i Örebro.

(Forts.)

i Stockholm och ute på linjen. Eller också kommer man att få en sådan utveckling, som från vissa tjänstemannahåll befarats, att i stället för centralisering, kommer man att införa decentralisering, nämligen så, att sektionernas befäl skola erhålla större makt och befogenhet att inköpa förrådsartiklar än de tidigare haft, och då blir det i verkligheten ingenting av hela detta tal om centralisering.

Herr Larson, Edward: Herr talman! Med anledning av det klander, som riktats mot järnvägsstyrelsen, därför att den inte skulle ha varit nog förutseende 1926, ber jag få fästa uppmärksamheten på de ändrade förhållanden som sedan det året inträffat. Det är helt andra tider nu för järnvägsdriften än det då var, och det har varit mycket stora svårigheter för järnvägsstyrelsen att kunna ordna så, att affärerna någorlunda gått ihop. Vi få komma ihåg, att även statens järnvägar genomgått en mycket kritisk tid, och då nu järnvägsstyrelsen anser, att den rationalisering, som styrelsen arbetar på att realisera, måste medföra, att en förflyttning sker av huvudförrådet från Stockholm till Örebro, har säkert detta förslag framkommit efter mycket grundlig utredning. Det är beklagligt, att viss personal som därav beröres känner sig missbelåten, men man kan inte sköta ett så stort verk som statens järnvägar på det sättet att hänsyn ständigt kan tagas till den större eller mindre graden av personalens bekvämlighet. Samtidigt skall villigt erkännas att vi vid statens järnvägar ha en präktig och mycket plikttrogen personal; i den mån järnvägsstyrelsen genom rationalisering följer med i utvecklingen, synes det mig, att den därmed bäst gagnar även personalens intressen. Jag anser därför, att det förslag, som nu är framlagt, är mycket väl motiverat.

Herr Walles: Att saken nu har aktualiserats, beror därpå — förutom de av herrar Nylander och Larson anförda skälen — att under alla förhållanden måste en byggnad i centraliseringssyfte uppföras i Örebro på en där befintlig mycket stor tomt. Det är detta som medverkat till, att förevarande proposition framlagts. Det är alldeles solklart, att om statens järnvägar nu har huvudverkstaden förlagd till Örebro, och Örebro vidare har ett sådant läge att förrådsbehovet särskilt i västra Sverige, bl. a. i Göteborg, som ju är en mycket stor plats, därifrån kan tillgodoses, är det förklarligt, att man också begagnar tillfället att skaffa sig mera centralt belägna lokaler för förrådet. I järnvägsstyrelsen har nu en värdesättning av de olika platsernas lämplighet gjorts, och då styrelsen därefter uttryckligen framhåller riktigheten av angivna besparing bör den som den ekonomiskt ansvarige bli trodd. Dess beräkning är utan tvivel också riktig.

Herr Nylander: Herr Forslund framhöll i sitt sista anförande, att i Örebro vid de nu befintliga huvudverkstäderna redan finnes en ganska stor förrådsrörelse. Jag kan då inte säga annat än att herr Forslund därmed ytterligare har bestyrkt och givit belägg för riktigheten av att man just på den orten bör utvidga förrådsrörelsen, då man i alla fall är hänvisad till att där ha en mycket stor sådan rörelse, och jag tackar herr Forslund för detta påtagliga belägg, som han gav för min ståndpunkt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 26—37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38.

Lades till handlingarna.

Punkterna 39—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av väckt motion angående åtgärder till säkerställande av svenska innehavares av brasilianska obligationer rätt, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande jämte i ämnet väckta motioner.

I detta betänkande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 79 samt med avslag å de likalydande motionerna I: 291 av herr Elof Andersson och II: 505 av herr Nilsson i Steneberg,

1) besluta, att för tiden från och med den 1 mars 1935 till och med den 29 februari 1936 rätt att till riket införa socker (tulltaxenummer 119 och 120) med av Kungl. Maj:t stadgade undantag icke skulle tillkomma annan än staten eller den, åt vilken Kungl. Maj:t överläte sådan rätt;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som kunde erfordras för upprätthållande av nu angivna ensamrätt; samt

3) godkänna såsom bilagor A och B till statsrådsprotokollet i ärendet fogade förslag till kontrakt mellan staten och svenska sockerfabriksaktiebolaget samt mellan staten och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag.

I herr *Elof Anderssons* och herr *Nilssons* i Steneberg berörda motioner hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 79 måtte hemställa, att Kungl. Maj:t vid avtals uppgörande mellan staten och svenska sockerfabriksaktiebolaget ville söka åstadkomma sådana förändringar i bolagets fördelning av sockerbetsarealen, att, oberoende av egendomarnas storlek, rätt till betodling tillkomme ett större antal jordbrukare inom sockerbetsdistrikten, som förut ej odlat sockerbeter.

Reservation hade anmälts av herr *Larson* i Lerdala och herr *Olsson* i Ramsta mot viss del av utskottets motivering.

Herr Larson, Edward: Herr talman! Av föreliggande betänkande framgår, att utskottet enhälligt tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag. Likaså framgår, att utskottet enhälligt avstyrkt bifall till de föreliggande motionerna. Anledningen, varför vi reser vanter kunnat biträda detta förslag, har varit den, att vi ansågo motionerna alldeles för sent framkomna. Vi ha därmed inte sagt,

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

att inte motionerna äro välbefogade. Det lär nämligen vara så, att de större och äldre betodlarna ha företrädesrätt till odling, och det kan man kanske säga är på sin plats, men man har detta år också kommit med ett förslag, som innebär, att utöver den stipulerade arealen, 42,000 hektar, skall tillkomma 500 hektar, som i främsta rummet skulle tillgodose dem, vilka odla högst 10 hektar. Detta förslag är mycket välbetänkt och kommer säkert att vinna lovord, men det finns en kategori av odlare, som odla något mer än 10 hektar. Det styckas nämligen nu en hel del jord till egna hem, och man har nu kommit till insikt om att dessa egna hem helst böra vara något större än man tidigare ansett, varför man stannat vid en areal av 11, 12, 14 eller 15 hektar. Ägaren till en dylik jordlott skulle således vara helt utestängd från möjlighet till betodling enligt det avtal som nu är träffat, och det måste man säga skulle verka ganska orättvist. Här har staten bidragit till att skapa egna hem, men då staten lämnar anslag till sockerbetsodling, äro dessa egnahemsinnehavare utestängda från denna odling, vilken av allt att döma anses så önskvärd. Vi ha då tänkt oss att genom ett uttalande i motiveringen skulle man bättre kunna tillmötesgå motionärernas önskan. Motiveringen kan ju skrivas på många sätt, men en något mjukare och mera tillmötesgående motivering ha vi ansett böra komma i fråga. Detta yrkade vi även i utskottet, men utskottet har inte velat vara med om det, och därför ha vi avgivit den reservation, som finnes antecknad till betänkandet.

Jag skall därför tillåta mig föreslå, att de sista raderna i motiveringen ändras sålunda, att i den mening, som börjar med orden »I händelse förhandlingar» etc., utskottets motivering efter orden »nästa år inledas» utgår, och att i stället tilläggas orden »bör motionärernas förslag komma till övervägande ur olika synpunkter».

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna sålunda förändrade motivering.

Herr Gustafson, Fritiof: Herr talman, jag kommer inte att ha något annat yrkande i anledning av utskottets utlåtande än bifall till detsamma, men det är ett förhållande i samband med den nya sockerregleringen, som jag skulle vilja med några ord beröra.

Av propositionen framgår, att en uppgörelse är träffad mellan det stora sockerbolaget och det mellansvenska, innebärande att det mellansvenska bolagets areal skall minskas, under det att det stora bolagets areal skall bibehållas i ungefär samma utsträckning som förut. Jag kan inte underlåta att säga, att jag beklagar, att, när en viss begränsning skall behöva göras, den enbart skall träffa det mindre bolagets odlingsområde. Det är väl här som i så många andra fall, att den svagare fått giva sig för den starkare, men jag hoppas, att den i år träffade överenskommelsen blott innebär en inskränkning av tillfällig natur för betodlingen i Mellansverige, så att även betodlingen norr om Skåne skall kunna ske också i fortsättningen. Icke minst för järnvägarna i Öster- och Västergötland är det av en mycket stor betydelse att dessa landskap få ha den betodling, som de förut ha haft. Statistiken visar också, att betodlingen med fördel kan drivas i dessa landsdelar. Vidare uppkommer det lätt en belastning av fabrikationen, om därför avsedda fabriker skola behöva gå med för liten drift. Det är, har jag hört uppgivas, så, att fabriker per capita ha en mindre sysselsättningsgrad i det lilla bolaget än i det stora, och varje inskränkning är därför ur räntabilitetssynpunkt för bolaget ganska kännbar. Nu är det vidare så, att särskilt på Öland betodlingen har mycket stor betydelse. Jag har hört sägas, att särskilda skäl för denna betodling här skola framhållas, och jag vill därför inte vidare uppehålla mig

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)
vid Ölandsförhållandena, men jag vill understryka, att den betodling, som förekommer på det mellansvenska bolagets område, sker i särskilt stor utsträckning hos mindre jordbrukare. Och om man ser på arealfördelningen så visar det sig, att det i mellansvenska betodlingsområdet är mycket små odlingsarealer per odlare. Nu vill jag säga till de ärade representanterna för Skåne, att skåningarna, som äro kända för att vara ett generöst folk, som vill leva och låta leva också böra visa sig förstående för kraven från jordbrukarna utom Skåne, att de skola få behålla sin andel av sockerbetsodlingen.

Jag har stor respekt för det mellansvenska bolagets ledande män och jag vet att de äro mycket dugliga affärsmän och vanligen även skickliga förhandlare, men det synes som om de denna gången ej lyckats hävda mellansvenska betodlarnas intressen på fullt önskvärt sätt.

Herr Nilsson, Johan i Kristianstad: Herr talman! Vi befinna oss för närvarande i en period, som i fråga om betodlingen har sitt kännetecken däruti, att intresset för denna är ganska stort ute bland dem av våra jordbrukare, som ha sina jordbruk så belägna, att de överhuvud taget kunna bedriva sockerbetsodling, och detta har sin orsak däri, att vi under de tre sista åren haft ganska goda skörderesultat. Ja, man kan till och med säga, att de till övervägande del varit synnerligen goda, och det är ju tydligt, att under sådana förhållanden intresset stimuleras, särskilt då det är trångt på andra områden i fråga om avsättningen för jordbrukets produkter. Det är inte lika säkert, att detta intresse blir lika livligt om vi, vilket vi inte ha några garantier emot, komma att få försämrade skörderesultat. Vi ha ju under det senaste skördeåret haft mycket belysande exempel på att de bästa resultaten ingalunda varit tillfinnandes i de bästa betodlingstrakterna, utan det har beroende på väderleksförhållandena tvärtom varit så, att de trakter, som man tidigare betecknat som mera ogynnsamt belägna, ha haft en rekordskörd, under det att de gynnsammare belägna orterna haft en minskning i sitt skörderesultat. Och gå vi över Sundet och se efter, hur nedslående resultat man haft i Danmark under 1934 års skörd, så har man ett litet belägg på hur fort dessa förhållanden kunna ändra sig till det sämre.

Vad nu beträffar de intressen, som motionärerna vilja tillgodose, så är det ingalunda så, som herr Larson i Lerdala här ville låta påskina, att de kommit fram med detta förslag för sent, ty även om de kommit tidigare, tror jag näppeligen, att sagda intressen kunde ha blivit tillgodosedda på ett annat sätt, än som redan är gjort. Det har ju framkommit vid förhandlingarna i utskottet, och jag tror, att herr Larson i Lerdala har svårt att jäva, att så varit förhållandet, att dessa intressen redan äro tillgodosedda. Det framgår av utskottsutlåtandet på grundval av propositionen, att vid förhandlingarna, som förts mellan svenska sockerfabriksaktiebolaget och Skånes betodlars centralförening »har bolaget förklarat sig vilja vid fördelningen av årets totala betareal beakta dels att egendomar, vilkas betodling endast på grund av särskilda omständigheter under någon följd av år varit inställd, åter må kunna erhålla en i förhållande till arealen lämplig sådan odling, dels också att om för möjliggörande härav reduktion måste ske av tecknad areal för egendomar med kontinuerlig odling, reduktionen i första hand drabbar odlare, vilkas betodling är oproportionerligt stor i förhållande till deras totalareal, dock att mera obetydliga odlingar icke härav skola beröras».

Sedan kommer det en redogörelse för tillgodosendandet av det förslag, som framkommit, att man skulle reservera en ökad odling av 500 hektar till mindre jordbrukare, som ha högst 10 hektar, men det är ju även där ifrånsagt, att det är i främsta rummet till dessa. Det finnes sålunda inte något hinder,

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

om lämplighetsskäl därtill anses föreligga, för att något tilldelas även andra jordbrukare. Anledningen till att denna uppgörelse kommit till stånd är naturligtvis den, att man velat tillgodose det önskemålet, att en del mindre jordbrukare, som själva kunna utföra arbetet, när det är mindre god tillgång på arbetstillfällen skola på sina egna gårdar få ökade sådana. Och utskottet har ju i sitt betänkande med anledning av motionärernas förslag framhållit att odlingen i främsta rummet skulle tilldelas dessa jordbrukare. Slutligen understryker man, att intresserade ju till ett kommande år kunna ytterligare framhålla dessa synpunkter, ifall anledning därtill då förefinnes. Jag tror sålunda, att det uttalande, som här är gjort, bör tillgodose de framkomna kraven, och att det inte finnes någon anledning att ändra på eller göra något tillägg till utskottets motivering i denna punkt.

Vad beträffar den erinran, som herr Gustafson i Domö framkommit med, att vid årets överenskommelser det lilla bolaget fått lov att förbinda sig till att i någon mån minska sin areal, så har det sin orsak i följande. Förlijdet år hotades vi av en överproduktion; en sådan förekommer ju ehuru icke i någon oroväckande grad, utan man har tänkt sig, att betodlingen skall kunna upprätthållas på ungefär den nuvarande nivån. När emellertid i fjol de sydligare landamärena och det stora bolaget gingo in för en viss minskning, som jag tror av cirka 1,000 hektar, så ökade de mellansvenska odlarna och bolaget där i samma proportion, och på det sättet fick man ju ingen minskning. Och det kan inte vara rimligt, ifall man behöver begränsa produktionen, att den ena parten skall få minska, under det att den andra får lov att öka. Det blir ju ej något resultat av en sådan ordning, och därför har i år vid de överenskommelser, som ligga till grund för det nu föreliggande förslaget, träffats den uppgörelsen, att för detta år får det lilla bolaget retirera något i den framstöt det gjorde föregående år, så att de komma någorlunda i jämn nivå med varandra. Det är därför ingalunda så, som herr Gustafson ville låta påskina, att skåningarna på något sätt hållit sig framme. Det ha de mycket litet förståelse för att göra, utan det är nog så, att mellansvenskarna föregående år, utan att giva någon varningssignal, kanske höllo sig enligt vissas mening alldeles för mycket i täten.

Det har ju inte varit några andra anmärkningar än dessa, som jag tillåtit mig att bemöta, och då i övrigt överenskommelser träffats av parterna och det inom utskottet inte varit några speciella erinringar mot det föreliggande förslaget, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Mühlens: Herr talman! Det är roligt att höra, att skåningarna inte hållit sig framme, men för min hemtrakt Ölands vidkommande skulle det vara synnerligen olyckligt, om betodlingen skulle inskränkas i år. Betodlingen har varit en mäktig hävstång för det öländska jordbruket, och tack vare att vi under de sista åren ha fått goda skördar — vi äro ju inte vana att få sådana där rekordskördar som i Skåne, men det har varit goda skördar i alla fall — är jag övertygad om, att ifall det vore fri teckning, det skulle bli en mycket stor övertäckning i år. Vi ha ju en liten järnväg på Öland, vars hela ekonomi är baserad på betodlingen, och får den inte tillräckligt med gods att frakta, så kan den inte betala räntorna på sina statslån. Jag hoppas, i likhet med herr Gustafson i Domö, att om nu den här inskränkningen verkligen kommer till stånd den åtminstone blir av temporär natur, så att vi till ett annat år kunna få tillfälle att ånyo öka vår sockerbetsodling.

Herr Gustafson, Fritiof: Ja, det var ju ganska bra att få höra, att skåningarna utom alla andra förnämliga egenskaper, som de hava, också äro tillbaka-

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)
dragna. Vi ha inte alltid riktigt haft den uppfattningen, men det är ju gott, att ens uppfattning kan korrigeras.

Beträffande det förhållandet att de mellansvenska odlarna skulle ha ökat sin areal avsevärt, så är det riktigt om man jämför enbart de två sista åren, men 1934 års betareal i Mellansverige var procentuellt sett något lägre än åren 1913—1915 och betydligt lägre än åren 1921—1923.

Herr Andersson, Alfred: Endast ett par ord, herr talman! Jag har inte en enda anmärkning att göra mot föreliggande utskottsbetänkande. Tvärtom känner jag mig manad att uttala min tacksamhet över det resultat man kommit till vid denna underhandling, och när jag uttalar denna tacksamhet så är jag medveten om, att jag gör det i ett mycket stort antal småbrukares namn. Det har ju nämligen från småbrukarnas sida gjorts framställningar just i det syfte, som man nu kommit till att tillgodose, nämligen att bereda möjligheten för småbrukarna att bli sockerbetsodlare i större utsträckning än vad tidigare varit fallet. Jag finner det vackert av sockerbolaget att ha tillmötesgått detta önskemål från de mindre jordbrukarnas sida. Jag vet ju därför inte, hur stort intresset i själva verket är hos de mindre jordbrukarna, men dock står ju till deras förfogande en areal av 500 hektar. Skulle intresset för sockerbetsodlingen bli så stort inom denna småbrukarkår, vågar jag hoppas, att sockerbolaget skall kunna känna sig oförhindrat att utöka denna förmån. Jag förmodar att sockerbolaget skall kunna känna sig oförhindrat att i någon mån minska de arealer, som kunna anses onaturligt stora. Om så skulle bli fallet så anser jag detta endast vara ett steg i rätt riktning. Det blir i så fall en mera jämn fördelning av denna odling, som efter allt att döma är särskilt eftersträfvansvärd i dessa tider, och särskilt bör ju detta vara förhållandet för de mindre jordbrukarna i vissa trakter, som ej ha odlat vete och sålunda ej ha kunnat komma i samma förmånsställning som andra lantbrukare. Särskilt för dem är det ju en förmån att få lov att odla betor med sin egen lilla arbetskraft, och hela den förtjänst, som kan uppstå på betodlingen, blir ju då deras egen.

Jag vill med detta, herr talman, endast uttala min tacksamhet för vad som utträttats vid förhandlingarna.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, att, utom beträffande motiveringen, vartill han ville återkomma efteråt, hade i avseende på det nu ifrågavarande betänkandet endast yrkats, att vad utskottet hemställt skulle bifallas.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets uttalanden skulle godkännas, dels ock, av herr *Larson, Edward*, att utskottets uttalanden skulle godkännas med den ändring, att sista meningen å sid. 6 i det tryckta utlåtandet avfattades sålunda: »I händelse förhandlingar om fortsatt stöd åt sockerbetsodlingen komma att jämväl nästa år inledas, bör motionärernas förslag komma till övervägande ur olika synpunkter.»

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av utskottets motivering oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 7, i anledning av väckta motioner om höjning av maltskatten.

*Om höjning
av maltskat-
ten.*

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 157 i första kammaren av herr *Bergman* m. fl. samt nr 210 i andra kammaren av herr *Johanson* i Huskvarna m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 24 § i förordningen av den 1 juni 1923 (nr 40) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker skulle erhålla följande ändrade lydelse:

För malt, som i skattepliktigt bryggeri användes vid tillverkning av malt-dryck, skall erläggas skatt med 2 kronor 10 öre för varje kilogram, dock att för varje bryggeri skatten för de första under tillverkningsåret avverkade ett-hundratusen kilogrammen utgår med 1 krona 80 öre för kilogram och för de nästa etthundratusen kilogrammen med 1 krona 90 öre för kilogram.

I intet — — — — — dygn;

samt att 31 § — angående restitutionsförfarandet — skulle erhålla den ändrade lydelse, som härav föranleddes.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 157 av herr *Bergman* m. fl. och II: 210 av herr *Johanson* i Huskvarna m. fl., om höjning av maltskatten, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Olsson* i Ramsta och herr *Larsson* i Örbyhus, som yrkat bifall till motionerna.

Herr Larsson, Johan: Herr talman, vid föreliggande utskottsbetänkande har jag tillsammans med en annan ledamot fogat en reservation, vari vi yrka bifall till de i ämnet väckta motionerna, och med hänvisning till den motive-ring, som anförts i motionerna, ber jag, herr talman, helt kort att få yrka bifall till reservationen, vilket innebär bifall till motionerna.

Herr Bergman: Det skäl, som utskottet anført för sitt avstyrkande, är den omständigheten, att en utredning för närvarande pågår om tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. Denna utredning är ju mycket omfattande, och ingen vet när dess resultat kommer att föreligga. Visserligen säger utskottet, att det torde kunna antagas, att denna utredning kommer att slutföras inom en näralliggande framtid, men detta är, av vissa tecken att döma, ganska osäkert, och i varje fall är det ju ännu osäkrare när resultatet av denna vittutseende utredning kan föreligga i form av propositioner och riksdagsavgöranden. En sådan utredning som denna föregripes lika litet av en så enkel och fristående åtgärd som en lindrigare höjning av maltskatten som den föregripes därav, att nu gällande skatt alltjämt utgår. Jag anser därför inte, att denna utredning utgör något bärande skäl mot motionerna, för så vitt det i och för sig kan befinnas önskvärt att höja denna skatt.

Det är ju ganska anmärkningsvärt, att man i flera andra länder har gått längre i avseende på beskattningen av öl än man gör här i vårt land. Framför allt kan jag anföra England såsom exempel. Före världskriget hade man i England en skattesats av inte fullt 8 shilling per barrel, d. v. s. mellan 4 och 5 öre per liter. Det var således en ytterst obetydlig beskattning, men sedan höjdes den gång på gång. 1914 nästan tredubblades den engelska ölskatten, den blev då 23 shilling per barrel, och efter en mindre höjning 1916 bestämdes 1918 skatten i ett slag till ej mindre än 50 shilling per barrel. 1919 höjdes den till 70 shilling per barrel, 1920 blev den 100 shilling. Längre har man egentligen inte gått. Man kom således till ungefär 55 eller 56 öre per liter, om man räknar om

Om höjning av maltskatten. (Forts.)

det efter våra svenska förhållanden. Sedan har det skett en mindre sänkning, därefter återigen en höjning och så en liten sänkning på nytt, men för närvarande har man i England dock en skatt, som torde motsvara c:a 50 öre per liter. Vi ha ju inte någon produktbeskattning, som direkt sätter en skattesats på litern, utan hos oss lägges skatten på maltet, men om man räknar ut vad vår maltskatt motsvarar på den färdiga varan, så blir det ungefär 21—22 öre per liter. Vi se således, att den svenska skatten är mindre än hälften av vad man har i England.

Därstädes har man genom den kraftiga beskattningen vunnit den dubbla fördelen, att man fått högst betydligt ökade statsinkomster och det oaktat samtidigt en betydlig sänkning av konsumtionen. Det har här alltid brukat anföras, att om man höjer en sådan skatt, så minskas konsumtionen, så att den statsekonomiska beräkningen slår fel. Men det har visat sig i England, att förhållandet ej varit detta, utan på grund av den höjda beskattningen har man fått både en ökad statsinkomst och en önskvärd minskning av konsumtionen. Det finnes ju hälsosammare drycker än ölet, som kunna drickas till måltiderna, t. ex. de olika slagen av maltdricka, svagdricka, »maltic» m. fl., och framför allt mjölk, vars bruk i dessa tider, då man med rätta intresserar sig för lantmannanäringarnas befordrande, borde uppmuntras. Det visar sig alltid, där man vidtager restriktiva åtgärder mot ölet, att mjölkkonsumtionen därigenom stegras. Detta vore väl värt att tänka på för alla som nitälska för avsättning av lantmannaprodukter.

Man kan ju säga, att den höjning, som här yrkas, inte är så betydande som den man företagit i England, så att kanske inte resonemanget skulle hålla här. Men vi kunna även hos oss konstatera att våra små höjningar verkat i samma riktning. 1932 skedde en sådan mindre höjning och 1933 ytterligare en, och det har visat sig, att visserligen konsumtionen något sjönk, men statsinkomsten har dock samtidigt stegrats: 1931—1932 gick den till 18 miljoner i runt tal och 1932—1933 till något över 20 miljoner, 1933—1934 till nära 24 miljoner. För närvarande beräknas den till 27 miljoner. Ökningen är givetvis icke utan sammanhang med de skattehöjningar, som ägt rum under den senaste tiden. I varje fall finnes det skäl, som göra det önskvärt, att en ytterligare höjning genomföres.

Jag skulle helst velat instämma i det yrkande, som den föregående ärade talaren, reservanten i frågan, framställde, men då jag föreställer mig, att det kanske vore lättare att vinna anslutning ifall man yrkade återremiss till en senare tidpunkt, då man bättre kan se hur budgeten balanseras, så tillåter jag mig att föreslå att ärendet visas åter till utskottet för att upptagas i samband med budgetberäkningen.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Ja, herr talman, vad angår det sista yrkandet om återremiss så tror jag inte, att det ligger så till, att herr Bergman kan ha några utsikter att vinna någonting, om ett sådant yrkande skulle bifallas. Det förhåller sig ju nämligen så, att det kan vara mycket delade meningar om lämpligheten överhuvud av att ändra på maltskatten och inte minst om lämpligheten av att höja densamma. De produkter, som vi ha från bryggerinäringen för närvarande, äro av den valör, att man kan ha delade meningar om hur man skall definiera dem, om man skall räkna dem såsom vanliga hushållsprodukter, eller om man skall räkna dem såsom lyxartiklar eller njutningsmedel. För min personliga del skulle jag vilja hålla på den första definitionen och räkna de nuvarande kvaliteterna såsom normala hushållningsartiklar. Visserligen kan ju standarden vara något olika, och det är kanske inte heller lämpligt att använda dem vid alla tillfällen, men det förhållandet

Om höjning av maltskatten. (Forts.)

gäller ju nästan alla våra livsförnödenheter, att de få begagnas med urskillning och måtta.

När jämförelse göres med engelska förhållanden så torde det vara så, att de ha ett betydligt starkare öl, och att detta är hårdare beskattat än vårt äger kanhända sin riktighet. Jag vill erinra om att vi resonerade om detta förhållande föregående år, och jag tror att vi kommo till detta resultat. Men då ligger det ju kanske nära till hands att jämföra denna beskattning med beskattningen på våra spritvaror. Därmed kommer man kanske förhållandena närmare än om man jämför med ett svagt öl, som det vi ha här i Sverige. Det gäller ju inte bara beskattningsnivå, utan vi ha inom bevillningsutskottet vid upprepade tillfällen till och med ifrågasatt, om man inte borde lägga om hela beskattningssystemet. Och framför allt, om det icke skulle bli va nödvändigt, ifall man skulle göra någon ändring i beskattningens storlek. Då nu dessa frågor äro föremål för utredning av en särskild kommitté, kan man väl låta saken anstå, till dess man får veta vad som framkommer ur denna utredning och vilka förslag, som den kan leda till. Jag tror sålunda att det är riktigtast att här bifalla utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr Bärq, Anders: Jag ber, herr talman, att också få ansluta mig till yrkandet om bifall till utskottets hemställan. Anledningen till att jag begärde ordet var den, att jag kände behov av att säga, att även de inom utskottet, som dela herr Bergmans uppfattning, att man inte behöver vara särskilt orolig över beskattningsåtgärder på en sådan vara, som här är beskattad genom maltskatten, likväl ha ansett sig inte kunna biträda motionen, och det av två anledningar. Den ena är, att frågan ju ligger under utredning och att, enligt vad som inhämtats inom utskottet, det lär förefinnas förhoppningar om att förslag i ärendet skall kunna föreligga redan till nästa riksdag. Det andra skälet är, att den nuvarande maltskatten är så pass olämplig redan med den höjd den redan nu har, att man näppeligen kan öka densamma utan att dess olämplighet framträder på ett alltför starkt sätt. Jag har velat säga detta kanske även därför, att någon möjligen skulle kunna anse, att utskottets aktade ordförandes personliga syn på beskattningsfrågan skulle kunna vara en tolkning av hela utskottsmajoritetens principiella inställning av saken, och det vore förvisso i åtskillig grad vilseledande.

Herr Bergman: Herr talman! Jag vill endast i korthet tillägga, att det synes mig vara opraktiskt att avhända sig den möjlighet, som här föreligger, att vid budgetens balansering i slutet av riksdagen kunna anskaffa eventuellt behövliga medel på här angivna sätt. Det synes mig därför vara mera praktiskt att dröja med avgörandet av denna sak till senare.

Herr Bärq yttrade sig om olämpligheten av det nuvarande maltskattesystemet. Det förefaller, som om han skulle föredraga en produktbeskattning. Den frågan hör ju till skattetekniken, som låter sig ändras, om så anses påkallat. Här gäller det ju endast en åtgärd, som ifrågasättes för nästkommande budgetår under det system, som för närvarande gäller. Man kan ju icke för närvarande föreslå något annat. Var och en vet, att det skattetekniska förfarandet icke ändras under budgetåret 1935—1936.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på det nu förevarande betänkandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla de i ämnet väckta motionerna; samt 3:o) att betänkandet skulle visas åter till utskottet.

Om höjning av maltskatten. (Forts.)

Därefter gjordes till en början propositioner, först på bifall till yrkandet om återremiss samt, då svaren utgjordes av blandade ja och nej, vidare därpå att nämnda yrkande skulle avslås; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera gjordes propositioner enligt de under 1:o) och 2:o) här ovan angivna yrkandena; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

*Om höjd
beskattning av
cigarretter.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av väckta motioner om höjd beskattning av cigarretter.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 159 i första kammaren av herr *Bergman* m. fl. och nr 312 i andra kammaren av herr *Ljunggren* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att skatten å cigarretter skulle bestämmas som följer:

	För inom riket tillverkad vara		För »inom» riket införd vara	
	procent av pris- kurantpriset eller värdet	belopp för 1 st.	procent av pris- kurantpriset eller värdet	belopp för 1 st.
Cigarretter med fast pappmunstycke	53	1.2	44	2.3
Cigarretter utan fast pappmunstycke	54	1.2	45	2.3

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 159 av herr *Bergman* m. fl. och II: 312 av herr *Ljunggren* m. fl., om höjd beskattning av cigarretter, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herr *Larson* i Lerdala, som dock ej antytt sin mening.

Herr **Larson, Edward:** Herr talman! I årets statsverksproposition har tobaksskatten beräknats avkasta 78 miljoner kronor under förutsättning av oförändrade skattesatser. Man skulle kunna tycka, att detta är ett så stort belopp, att man skulle kunna vara nöjd med det, och det kan ju vara sant, men vi röra oss här på ett område, där säkerligen mera kan uttagas. Därtill komma de skadliga verkningarna för ungdomen av den stora och alltjämt tilltagande cigarrettrökningen.

Det är ju alldeles givet, att genomföres den förhöjning av skattesatsen, som motionärerna föreslagit, bör man kunna räkna med en minskning av konsumtionen, men jag tror ändå inte, att minskningen skulle bli så stor, att inkomsterna bleve mindre än vad som beräknats i budgeten. Tvärtom komme de nog att ökas något. Vanan att röka är så inrotad, att jag inte tror, att man genom en höjd skatt åstadkommer en så kraftig reducering av inkomsterna, att de sjunka under det belopp, som är föreslaget i statsverkspropositionen.

Med tanke på de skadliga verkningar, som cigarrettrökningen medför, har jag ställt mig på motionärernas sida och ber att få yrka bifall till motionen.

Häri instämde herr *Lindhagen*.

Herr **Åström:** Herr talman! Den fråga, som avhandlas i detta utskotts-betänkande, börjar ju bli en gammal bekant för oss. Vid denna tidsperiod av riksdagen bruka vi ha den uppe till behandling.

Om höjd beskattning av cigaretter. (Forts.)

Jag antar, att herrarna observerat, att den motion, som väckts i år, skiljer sig i ett speciellt fall från sina föregångare vid 1933 och 1934 års riksdagar. Den har nämligen inte tagit med kravet på höjning av skatten på snus med 50 öre per kilogram, som förelåg i de föregående motionerna.

När vi behandlade detta förslag vid 1933 års riksdag, vände sig en av bevillningsutskottets dåvarande ledamöter, vilken för övrigt hade synnerligen stor sakkunskap på detta speciella område, alldeles särskilt emot kravet på höjning av snus-skatten. Herr Bergman genmålde då synnerligen ironiskt, att han inte kunde förstå den sentimentala omvårdnad om mullbänkens konsumenter, som den ärade utskottsledamoten hade visat. Han uttalade också sin undran över vad professor Holmgren, som hållit ett så stort tal om snusets skadlighet vid föregående riksdag, skulle ha sagt om denna omsorg om snus-förbrukarna.

I dag, herr talman, undrar jag, vad professor Holmgren skulle säga om att professor Bergman utvecklat sig till precis lika stor sentimentalitet mot mullbänkens konsumenter. Förslaget om höjd snus-skatt var i alla fall den enda del av motionen, som var något så när sympatisk och som inte skulle drabba så synnerligen orättvist, ty det var där bara fråga om en höjning med 12 å 15 procent av varans pris, som skulle bli en följd av skattehöjningen, under det att man, då det gällde styckebeskattningen av cigaretterna, kom upp till 75 å 90 procent för de billigare märkena och just ingen procents förhöjning alls för de dyrbarare.

När riksdagen 1933 på finansministerns hemställan beslöt en höjning av den procentuella beskattningen av cigaretterna, föregicks detta beslut av en utredning och ett yttrande av monopolstyrelsen. Såväl finansministern som monopolstyrelsen medgävo, att man kunde förvänta en konsumtionsminskning. Det har ju också sagts, att en sådan är i synnerligen hög grad önskvärd. I motiveringen har ingen ändring företagits i årets motion. Om den blir bifallen, skulle den medföra lika underbara verkningar i år som förut. Man har inte tagit någon hänsyn till att genom att man släppt kravet på snus-skatten, falla 2 1/4 miljoner av de beräknade inkomsterna bort. Man har inte heller tagit någon hänsyn till att antalet konsumerade cigaretter nedgått i ganska stor utsträckning under de sista två åren. Man beräknar bara, att höjningen skall föra med sig dels att statskassan får över 20 miljoner kronor, dels att den i avsevärd grad främjar folkhälsans förbättrande genom att konsumtionen sjunker. Hur dessa båda resultat skola kunna förenas är åtminstone för mig fullkomligt omöjligt att förstå. Men det har, alldeles som man förutsatte 1933, verkligen skett en minskning av konsumtionen vad antalet cigaretter beträffar. Denna minskning är t. o. m. så stor, att det 1933 konsumerades 120 miljoner färre cigaretter i detta land än 1932. Då säger helt naturligt den ärade motionären: ja, men det måste väl ändå ha något inflytande på den allmänna folkhälsan och är således endast glädjande. Jag måste emellertid svara, att det tyvärr inte är så bra. Det är inte precis avgörande för folkhälsan, hur stort antal cigaretter som konsumeras, utan i högre grad hur stor mängd tobak som konsumeras. Minskningen har skett på det sättet, att man har övergått ifrån munstycks-cigaretter, som det ju inte är så synnerligen mycket tobak i, till att i stället konsumera så mycket mera av de cigaretter, som äro utan munstycken och som det är dubbelt så mycket tobak i. Det har inte heller skett någon förskjutning i de utgifter, som konsumenterna haft för denna förbrukning. Det enda området, där antalsminskningen verkligen medfört ett resultat, är i fråga om statens andel av styckebeskattningen. Denna har nämligen sjunkit med omkring 240 tusen kronor. Detta är således det verkligt effektiva resultatet av konsumtionsminskningen.

Om höjd beskattning av cigaretter. (Forts.)

Se vi på 1934, är utvecklingen precis likadan. Då förekom en ännu väldigare minskning av konsumtionen av munstycks cigaretter. Under 1934 nedgick konsumtionen av dessa med inte mindre än 206 miljoner stycken, men samtidigt visade det sig tyvärr, att icke-munstycks cigaretterna ökade med 190 miljoner stycken. Det är ändå i alla fall en marginal på 16 miljoner cigaretter, som rökts mindre, säger man. Ja, är det någon av herrarna, som tror, att det inte är avsevärt mera tobak i 190 miljoner icke-munstycks cigaretter än i 206 miljoner munstycks cigaretter? Den, som något så när känner förhållandena, begriper, att här har skett en avsevärd ökning av tobakskonsumtionen, samtidigt som antalet konsumerade cigaretter har nedgått.

Detta är således den utveckling, som pågår för närvarande. Det är alldeles självklart, att vi kunna komma i den situationen, att man ännu en gång får på allvar taga upp frågan, om man inte är tvungen att ta ut något mer av tobakshandlingen än som hittills skett, men då skall det ske efter noggrant övervägande och en allsidig utredning om konsekvenserna i olika avseenden, inte minst för importens vidkommande. Om denna motion skulle bifallas, skulle importen bli fullständigt omöjlig att upprätthålla, då det gäller cigaretter, och detta skulle helt naturligt komma att medföra avsevärda och vad mera är också avsevärt berättigade ersättningsanspråk från importörernas sida, vilka knappast skulle kunna avvisas. Man vet inte, vad detta skulle komma att medföra för utgifter. Skall man reflektera på en sådan utökning av beskattningen av tobakshandlingen, bör det således ske en grundlig undersökning och utredning av problemet, och man bör helt naturligt också lägga denna höjning på den procentuella delen av skatten, som rättvist drabbar de olika slagen av varor och de olika konsumenterna, och inte på styckeskatten. Men jag ber att få säga, att redan nu tas så avsevärda belopp ut av tobakshandlingen, att man har skäl att betänka sig inför ytterligare höjningar. Man bör ha mycket starka skäl, innan man skriker till sådana. Jag ber bara att få konstatera, att försäljningsvärdet av exempelvis de monopolcigaretter, som det här är fråga om, år 1933 uppgick till 63 miljoner kronor. På detta belopp tog staten ut 39 miljoner i skatt, således nära 62 procent av bruttovärdet. Gå vi till importcigaretterna, finna vi, att värdet av deras andel i 1933 års försäljning var 3,272,000 kronor, och på det tog staten ut en skatt av 2,320,000 kronor, d. v. s. 71 procent av bruttovärdet. När man har kommit upp till en beskattning av den arten, bör man nog betänka sig mer än en gång, innan man utökar den ytterligare.

Här har ju också under den senaste tioårsperioden skett en avsevärd stegring av beskattningen. Under den första tioårsperioden, 1915—1924, inlevererades ifrån tobaksmonopolet tillsammans 471 miljoner kronor i runt tal. Men under den sista tioårsperioden 1925—1934 inlevererades till statskassan något över 711 miljoner kronor. Det är således en avsevärd stegring. När tobakshandlingen under de sista tjugo åren har givit den svenska statskassan tillsammans över 1.183 miljoner kronor, så förefaller det, som om man har rätt att säga, att vi inte kunna anses ha uttagit för litet skatter av den produkten. Vill man gå ännu längre, behöver det nog allvarligt övervägas. Den ärade reservanten sade, att för nästa budgetår har man beräknat att få in 78 miljoner kronor. Ja, men därtill kommer också de 10 1/2 miljoner, man tar extra. Man kommer således upp till över 88 miljoner. När monopolet på sin tid infördes, beräknade man, att statskassan därigenom skulle få en inkomst av omkring 15 miljoner om året. För nästa budgetår har man således beräknat ungefär det sexdubbla, och det förefaller, som om det då skulle kunna sägas, att vi böra betänka oss, innan vi gå än längre.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Om höjd beskattning av cigaretter. (Forts.)

Herr Bergman: Herr talman! Jag ber att få säga i avseende å vad herr Åström anført, att hans resonemang beträffande tobaksbeskattningens hårdhet kunde låtit höra sig, för den händelse det vore fråga om någon artikel, som vore nyttig eller nödvändig. Men i själva verket få vi betrakta statens åtgärder på detta område såsom en lyxbeskattning. Tobaksmonopolet är ett slags skatteinstrument. Ingen behöver emellertid betala denna skatt — det är ju det förmånliga med den, att den på det sättet samtidigt verkar folkuppfostrande. Ty ju hårdare skatt man lägger på tobaken, desto mera uppfostrar man folket att inhibera eller åtminstone inskränka bruket därav. Det är ju bara bra.

Jag ber att få ansluta mig till, vad den förste ärade talaren yttrade här. Han berörde just kärnan i denna sak. Jag pläderar icke för någon asketisk uppfattning, som skulle gå ut på att vilja förbjuda tobaken, men ju mindre bruk därav som förekommer, desto bättre är det givetvis. Så mycket tycker jag, att alla borde vara ense om, att ju mera detta bruk inskränkes bland ungdomen och särskilt bland de minderåriga, bland vilka cigarettrökningen utbredd sig på ett oroväckande sätt, desto bättre är det. Detta synes mig vara den starkaste motiveringen för ett inskridande mot cigarettförbrukningen.

En skattehöjning skulle ej få den åsyftade ekonomiska effekten, förklarade herr Åström. Han kunde inte förstå, hur man på samma gång skulle kunna få in 20 miljoner kronor och ändå få en sänkning av konsumtionen. Däri har han givetvis rätt, men så står det inte heller i motionen, utan där står, att enligt gjorda beräkningar skulle »vid oförändrad försäljningskvantitet» inkomsten ökas med över 20 miljoner, men, står det sedan, vi hoppas givetvis, att förbrukningen efter en sådan beskattning skulle minskas, särskilt bland ungdomen. Detta innebär naturligtvis att hela summan 20 miljoner ej uppnås, men man kan ändå, står det vidare i motionen, vara ganska övertygad om att få in ganska stora summor utöver vad man nu får, och det sade också reservanten. Motionen skall ju läsas så som den är skriven.

Vad återigen beträffar, att resultatet skulle vara omöjligt att uppnå därför att allmänheten skulle lägga om förbrukningen och övergå till billigare sorter, så förefaller det, som om det förvisso inte skulle vara omöjligt för tobaksmonopolet att genom prisreglerande åtgärder förekomma en sådan följd. Låt oss försöka, så få vi se verkningarna.

Jag kan ingalunda finna mig övertygad av vad som anförts emot motionen utan jag ber fortfarande att få yrka bifall till densamma.

Herr Lindhagen: Herr talman! Endast såsom en opinionsyttring har jag instämt med herr Larson i Lerdala, som yrkade bifall till motionerna. Jag sitter inte inne med statistisk kunskap i detta fall. Men jag förstår, att 78 miljoner i statsinkomster av denna skadliga vana — ty det måste man väl säga, att den är — äro mer än tillräckligt för att mäktigt hindra drömmarna om en ökad nativitet och folkhälsans återställande. De där 78 miljonerna sätta åtskilligt med taggig stängseltråd framför den framryckning av svenska folket, som man i dessa dagar börjat diskutera.

Jag har instämt i motionen i den tron, att Bergman menade, att genom denna höjning även skulle uppstå en minskad förbrukning, och ej blott för att öka statens inkomster på denna s. k. näring. Det senare är också ett sätt man numera har att skaffa staten inkomster, nämligen att statsmonopolisera handel med alla sådana njutningsmedel, som inte främja folkhälsan utan motarbeta den, som inte öka barnantalet utan tvärtom. Sålunda ha vi redan ett monopol på alkohol och ett på tobak för att skaffa staten inkomster. Nu är

Om höjd beskattning av cigaretter. (Forts.)

man ju i färd med att ifrågasätta monopol på kaffe och kanske även andra mer eller mindre skadliga njutningsmedel.

Jag har begärt ordet särskilt därför att jag är den ende i riksdagen, som väckt motioner om upplysningsverksamhet för att minska bland annat tobaksbruket. Det har skett två gånger, och bägge gångerna biföllos förslagen enhälligt av riksdagen. Kan man tänka sig! Den ena gången skedde det två år innan tobaksmonopolet infördes. Då begärde riksdagen, att folket skulle upplysas, så att det minskade sin förbrukning av tobak. Två år efteråt kom tobaksmonopolet. I propositionen stod då, att det visat sig, att vid införande av sådana monopol avtar förbrukningen något i början men bättrar upp sig sedan; och den svenska riksdagen kan därför vara övertygad om, sade propositionen, att förbrukningen därför kommer att ökas, så att vi få in mycket pengar. Naturligtvis måste jag då motionera i överensstämmelse med min två år tidigare väckta motion mot ett sådant betraktelsesätt, men då blev jag ensam. Riksdagen antog, såvitt jag kan erinra mig utan annat motstånd, tobaksmonopolet. Nu se vi, hur det blomstrar och bildar ett hinder mot påkallade förbättringar av människomaterialet.

Den vita rasen är kanske också som alla solvarvsvföreteelser dömd att en gång i sin ordning gå under. Varför skall den inte göra det? I synnerhet när den läran nu predikas, att vi skola driva maskinväsendet så långt, att vi till sist bara få sköta våra nöjen och inte behöva arbeta. Detta låter ju storlaget, men rasen går naturligtvis under. Och, som sagt, så gott kan det kanske vara. Ty det tillstånd, som nu råder i världen, är verkligen ingenting, som kan glädja någon ras, inte ens om den är vit.

Den första motionen väckte icke heller någon uppmärksamhet hos byråcheferna, som rökte sina stora cigarrer däruppe i departementens byråar. Man fick springa i trappor, interpellera och motionera igen; alla möjliga åtgärder vidtoges. Det blev intet resultat, och slutligen tröttnade även motionären.

För fyra år sedan, eller när det var — herr talman, inte minns jag — tyckte jag, att det kunde vara lustigt — ty något annat kunde det inte bli — att väcka en motion. Den följdes av propositioner om att man skulle ytterligare kunna förtjäna på tobaken, förtjäna på det, som man ville avskaffa. Jag framlade vid frågans behandling det förslaget, att kammaren skulle uttala sig för att därmed hade kammaren inte avstått från sin året förut — tror jag det var — uttalade mening, att man skulle se till, att det inte blev någon ökad tobakskonsumtion eller någon förtjänst därpå. Men kammaren gjorde en konst i detta. Jag såg dock, att många, som anslöto sig till den motsatta åsikten, skrattade förstående och generat inför mitt av dem avslagna yrkande.

Herr talman! Jag kan inte hjälpa den här saken, men jag vill i alla fall uttala, att det är på tiden att svenska folket vaknar upp. Men det är inte värt att försöka lösa den här saken genom skolorna. Så länge papporna röka cigarrer från morgon till kväll och mammorna hålla kaffejuntor — ty kaffet är också med — så ofta de kunna hitta på, går det inte. Hur skulle man kunna tro, att barn, som leva i en sådan omgivning, skola kunna uppfostras i skolorna till etik och en högre kultur! Det är ett omöjligt företag och även det ett bevis på parlamentarismens maktlöshet nu för tiden.

Herr Björkman: Herr talman! I denna tid letar man nya skattekällor och försöker, där sig göra låter, höja skattesatser för att så småningom kunna få en budget, som återgår till något så när normala förhållanden. När herr Bergman kom och visade mig den motion, han tänkte avgiva, skrev jag med mitt namn under densamma, särskilt därför att jag fann, att här kom man in på ett område, där det kunde vara lämpligt, att uppmärksamheten fästes

Om höjd beskattning av cigaretter. (Forts.)

på att till staten kunde inflyta utan svårighet mera än nu. Här var ju först och främst fråga om en lyxvara. När det gäller lyxen — spritvaror, kan man förstå, att det finns en viss gräns, som icke får överskridas, om man skall för- må folket att hålla sig inom laglighetens ramar. När det gäller tobaken, har man emellertid att räkna med att den libido, den lust, mänskligheten har efter att få nikotin, ej har så lätta olagliga vägar att gå. Den lusten kunna mänskorna inte komma undan, utan om de vilja ha sin cigarr, sin cigaret eller sitt snus, skaffa de säkerligen detta inom lagens ramar, inom de gränser, deras ekonomiska möjligheter tillåta. Man kan säga, att det skulle kunna vara föga givande att enbart öka skatten på cigarrer — då går folk ned till cigarrcigaretter i stället, och en ökning av skatten å snuset tangerar för mycket många ekonomiskt svagas tröstekälla men beträffande cigaretterna torde de väl kunna tåla vid en något högre beskattning. Jag har mångfaldiga gånger beträffande ungdomar, som gjort någon förseelse och blivit tillfrågade, var de gjort av sina pengar, hört, att de gått till cigaretter, och att cigaretterna för dem är svårare att lämna än både sprit och biograf. Det tjänar just intet till att säga dem ett varnande ord här. Jag tror visserligen att det skulle bli någon minskning i konsumtionen, om cigaretterna bleve dyrare. Men jag delar fullkomligt motionärens uppfattning, att man på detta område trots minskad konsumtion skulle kunna få in en ganska avsevärd summa. Därför har jag som opinionsyttring skrivit under motionen, och som en opinionsyttring är jag med om att yrka bifall till reservationen. Jag förstår mycket väl, att det inte nu kan bli något resultat, och de upplysningar, herr Åström meddelade, voro ju i den delen för tillfället ganska vägledande, men i alla fall kan en opinionsyttring nu peka på att man vid uppgörandet av en kommande budget måhända kan få in något avsevärt belopp här. Då kan man därigenom ta bort en viss del andra kristidsskatter, som man hoppas kunna bli av med.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Tamm, Gustaf*.

Herr **Hansén**: Det har sagts om den framlagda budgeten, att den är ansträngd. Man torde kunna säga, att omdömet är ganska träffande och att de inkomstmöjligheter, som överhuvud taget stått till förfogande, också omsorgsfullt utnyttjats. Å andra sidan ha vi fått oss tillställd en förteckning över vad som skulle bli resultatet av ett bifall till de i riksdagens kamrar väckta motionerna. Om jag inte minns fel, skulle det kosta något mer än 50 miljoner kronor utöver den framlagda budgeten.

Då man sammanställer dessa två ting, förefaller det mig ganska irrationellt att redan i början av riksdagen, innan huvudtitlarna behandlats, innan de motioner behandlats, som kräva betydande utgiftsökningar, avhända sig de inkomstmöjligheter, som såväl på det föregående ärendets område som det nu föreliggande kunna stå till buds.

Jag erinrar mig, att då jag deltog i min första riksdag, framlades en efter dåtida förhållanden mycket frikostig budget, som riksdagen emellertid behagade öka på högst avsevärt. Inför avslutningen fattades ett 40-tal miljoner, för att budgeten skulle gå ihop. Jag talade med dåvarande ordföranden i bevillningsutskottet och framkastade till honom: Kunna ni inte lägga litet mera på tobaken? Det är omöjligt, svarade han, den utvägen är stängd nu, vi ha ingen annan möjlighet än att taga in det på spriten. Och det blev lösningen den gången.

Då man i förevarande ekonomiska läge sålunda har utnyttjat alla möjliga

Om höjd beskattning av cigarretter. (Forts.)

inkomstkällor och samtidigt har så stora utgiftskrav från motionärer, som visserligen av gammal vana i huvudsak avslås men som å andra sidan kunna inrymma äskanden av den art, att de väl förtjäna att bifallas, så förefaller det mig irrationellt att vid denna tidpunkt av riksdagen avsäga sig inkomstmöjligheterna på respektive maltdrycker och tobak, som vi nu ha gjort eller stå i färd att göra.

Herr talman! Jag vill med detta påpekande ha påtalat saken för kommande år, utan att jag för tillfället har något yrkande.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Den siste ärade talarrens syn på tingen här, att man av budgetära skäl skulle vänta med avgörandet, kan naturligtvis vara riktig, om det vore någon utsikt till att man skulle kunna genomföra en ökad beskattning på detta område och man ansåge klokt att göra det för närvarande. Inom bevillningsutskottet iaktta vi förvisso den försiktigheten, att när det gäller frågor, som vi anse vara av sådan natur, att man bör avgöra dem i samband med den lämpliga avvägningen av budgeten vid årets slut, så bruka vi vänta med dem. Men om så inte är förhållandet, anse vi att de böra komma till avgörande snarast möjligt av rent praktiska skäl och för att inte förhala riksdagsarbetet. Enligt vår uppfattning är denna fråga av sådan natur, att den inte bör tagas i anspråk för reglering av budgeten i år till större belopp än som är beräknat, och därför ha vi vågat lägga fram den för kammaren till beslut.

I själva sakfrågan har ju herr Åström bemött de argument, som en av motionärerna har framlagt. Herr Bergman slutade visserligen med att säga, att han inte kände sig övertygad av detta bemötande, men jag tror nu inte, vad man än komme med för argument i detta spörsmål, att herr Bergman skulle erkänna sig vara övertygad — om han också vore det, tror jag i alla fall inte han erkänner det. Det är klart, att ingen av oss anser, att tobaken, i vilken form man än använder den, är någon nödvändighetsartikel, men det är ju så här i världen och även i vårt land, att njutningsmedel också äro tillåtna — de äro inte absolut förbjudna. Det är ju en social fråga, huruvida man skall gå till något direkt förbudande av dem eller medge deras användning till begränsad kvantitet o. s. v. Herr Bergman vill nå detta mål genom beskattning. Jag har tidigare haft tillfälle säga, att hans inställning, när det gäller sprit och tobak och därmed jämförliga varor, är den, att man skall ha dem så dyra och dåliga som möjligt. Och det är klart, att om man inriktar sig på att ordna det på det sättet, är det möjligt, att man kan nå sitt mål på visst sätt, men om vi gå den vägen, föreligger kanske den möjligheten, att de, som äro konsumenter av dessa varor, skaffa sig dem på annat sätt, och det ligger ju en viss fara i att man uppmuntrar till anskaffning på olagliga vägar. Och när man nu, som sagt, inte har förbud för deras användning, är det klart, att man i bevillningsutskottet måste se saken från den ekonomiska sidan. Vi ha ju till uppgift att på lämpligt sätt föreslå anskaffning av de medel, som på grundval av föreliggande förslag i kungl. propositioner och motioner komma att bli erforderliga — själva ha vi ju möjlighet till eget initiativ, ifall det skulle vara behöfligt. Vår uppgift är alltså att anskaffa de nödvändiga inkomsterna för budgetens balansering. Då måste vi ju se det ur ekonomisk synpunkt, och vid de överläggningar man haft med tobaksmonopolets ledning har den inte vågat ta på sitt ansvar att tillråda skärpt beskattning för närvarande.

Det är ju i alla fall imponerande inkomster staten har på denna vara. Det står angivet i sista stycket på sid. 4 i utskottsbetänkandet, att tobaksskattens avkastning för nästa budgetår beräknats till 78 miljoner kronor. Därtill kommer inkomsten på de aktier, som staten äger i företaget, och enligt vad

Om höjd beskattning av cigaretter. (Forts.)

vi veta har affärsdriften givit till resultat, att man detta år kunde ge extra 10.5 miljoner kronor. Man är uppe i över 90 miljoner. Det är ju högst imponerande inkomstbelopp, som tagas ur denna rörelse. Det har tidigare framhållits, att man vid beskattning bör söka avväga och lägga skatterna där det är möjligt att ta dem och inte gå till överdrift på något område, ty det tror jag kommer att resultera i bakslag.

Herr Björkman, som ville understödja huvudmotionären, sade, att han hade i sin erfarenhet vid många tillfällen förmanat de unga, att de icke skulle röka så mycket, o. s. v., men samtidigt var hans argumentation, att man skulle få ökade inkomster. Det går ju inte riktigt ihop, därför att skall man som herr Björkman gå in för detta under förutsättning, att man skall få ökade statsinkomster, får man ju inte vara för ivrig, när det gäller att verka för att konsumtionen skall minskas. Jag vill ej ge honom något råd i det hänseendet. Det förstår han ju säkerligen själv. Men argumentationen haltade i alla fall högst väsentligt.

Ja, herr talman, jag tror således, att det näppeligen finnes någon anledning att vila med denna fråga, och jag tror icke heller, att det är möjligt att komma till någon ur budgetsynpunkt lämpligare avvägning än det föreliggande förslaget. Jag ber därför att få instämma i det yrkande, som framförts på bifall till utskottets förslag.

Herr Hansén: Utskottets ärade ordförande erinrade om att utskottet har rätt att framlägga de förslag till anskaffning av inkomster, som utskottet kommer att finna nödvändiga. Ja, det är jag medveten om, men det skulle säkerligen vara ett ganska egendomligt förfarande, om bevillningsutskottet i dag skulle förklara för riksdagen, att denna inkomstform bör avvisas, för att tilläventyrs vid budgetregleringen i slutet av riksdagen komma och förelägga riksdagen att med bortseende från vad vi göra i dag taga upp samma förslag för att skaffa eventuellt ökade inkomster. Jag anser, att, hur sakrika och övertygande anföranden som än hållits, kvarstår dock det faktum, att på en ökad beskattning av cigaretter kunde utan vidare uttagas ett tiotal miljoner kronor. Det kan komma den situationen i riksdagens elfte timme, att det kunde varit bra att ha den möjligheten öppen och icke stänga den i dag.

Jag vill därför, herr talman, göra en vördsam hemställan till bevillningsutskottet att för framtiden se till, att framställningar av denna karaktär icke avfärdas av riksdagen, innan man fått se, om trängande behov föreligger att skaffa nya statsinkomster.

Herr Björkman: Jag ber om överseende, att jag ånyo begär ordet, men det är endast för en kort replik till bevillningsutskottets ordförande.

Ja, när jag sade, att jag talat varningens ord till unga cigarettkonsumenter, nämnde jag, att jag var ganska övertygad, att det inte tjänar något till emot en inbiten vana. Men om man skulle lyckas övertala en på tio, tror jag, att med den skattehöjning, som ifrågasattes, vinsten ändå skulle bli ganska betydande för staten.

Herr Bärge, Anders: Jag vill endast säga herr Hansén, att om utskottet skulle behöva begagna sin motionsrätt på detta sätt och komma fram med förslag till ökad beskattning av tobaken, så inte kan man lägga den på det sätt, som motionärerna föreslå. Det är fullständigt uteslutet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först

Om höjd beskattning av cigaretter. (Forts.)
 på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 114, angående inrättande av statens allmänna fastighetsfond.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:
 nr 9, i anledning av väckt motion angående värderingen av aktier och obligationer vid avgivande av självdeklaration; samt
 nr 10, i anledning av väckt motion angående uppförandet å kronodebetsedel av vissa försäkringspremier.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att handläggningen av det återstående ärendet på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 102—105, 107, 108 och 114 blevo desamma på begäran bordlagda.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 43, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 6 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaderna för installation av ett ångturbinaggregat i kraftcentralen å Kungsholms fort inom Karlskrona fästning;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder för främjande av sparsamhet bland skolungdomen;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av mötesspår vid vissa stationer å stambanan Stockholm—Göteborg; samt

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av sjätte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 2, angående regleringen för budgetåret 1935/1936 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag om anslag till lån till järnvägsanläggningen Ulricehamn—Jönköping.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.15 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 26 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 20, 21 och 22 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med åberopande av närslutna läkarintyg får jag härmed anhålla om ledighet för sjukdom tills vidare under en månad.

Stockholm den 25 februari 1935.

Vördsamt
William Linder.

Borgmästaren *Fredrik William Linder* vårdas sedan den 25 februari 1935 och är på grund härav tills vidare oförmögen att sköta sin tjänst som riksdagsman.

Stockholm den 26 februari 1935.

Einar Key.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, den i åberopade läkarintyget omförmälda oförmågan varade.

Vidare upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Under åberopande av bilagda läkarbetyg får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 26 februari till och med den 2 mars 1935.

Stockholm den 26 februari 1935.

Ivar Öhman.

Det åberopade läkarintyget, som jämväl upplästes, lydde sålunda:

Att häradshövdingen *Ivar Öhman*, som lider av akut luftrörskatarr, är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet 26 februari till och med 2 mars intygas.

Stockholm den 25 februari 1935.

K. Mellner,
leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till

dels riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 55, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; samt

nr 58, angående val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;

dels ock riksdagens förordnanden:

nr 56, för hovrättsrådet R. H. F. Gyllenswärd att vara riksdagens justitieombudsman;

nr 57, för revisionssekreteraren N. T. Ljunggren att vara riksdagens justitieombudsmans efterträdare;

nr 59, för revisionssekreteraren T. P. J. Petersson att vara riksdagens militieombudsman; samt

nr 60, för byråchefen F. G. S. Centerwall att vara riksdagens militieombudsmans efterträdare.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1935 den 25 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Rodhe, C. W.</i> , överstelöjtnant, Göteborg,	med 27 röster,
» <i>Andersson, Emil</i> , lantbrukare, Järnbrott,	» 27 » ,
» <i>Hedvall, Julius</i> , f. d. riksdagsman, Göteborg,	» 27 » ,
» <i>Eneroth, Ture</i> , arrendator, Högen, Jonsered,	» 27 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Persson, Alfred</i> , lantbrukare, Vadensjö,	med 27 röster,
» <i>Lundgren, Axel</i> , redaktör, Malmö	» 27 » ,
» <i>Hultgren, Anton</i> , landstingsman, Reslöv, Marieholm,	» 27 » ,
» <i>Thomasson, Axel G.</i> , lantbrukare, Hejdeholm, Hurva,	» 27 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Olsson, Ahlmans Olof</i> , f. d. riksdagsman, Insjön,	med 27 röster,
» <i>Minör, P. A.</i> , landstingsman, Falun,	» 27 » ,
» <i>Eronn, A.</i> , f. d. riksdagsman, Leksand,	» 27 » ,
» <i>Eriksson, Ollas E.</i> , f. d. riksdagsman, Fors station,	» 27 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Hellström, H.</i> , kapten, Gävle,	med 27 röster,
» <i>Lindblom, Edw.</i> , handlande, Gävle,	» 27 » ,
» <i>Nyberg, N. A.</i> , trävaruhandlare, Gävle,	» 27 » ,
» <i>Törnfeldt, Erik</i> , redaktör, Gävle,	» 27 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Gyllensvärd, Ernst</i> , lantbrukare, Fågelsång, Vaxtorp,	med 27 röster,
» <i>Svensson, Gustav</i> , skomakaremästare, Slöinge,	» 27 » ,
» <i>Nilsson, C. L.</i> , landstingsman, Olofsbo, Falkenberg,	» 27 » ,
» <i>Andersson, Janne</i> , byggmästare, Falkenberg,	» 27 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Törner, A.</i> , direktör, Härnösand,	med 27 röster,
» <i>Hesse, Samuel</i> , advokat, Härnösand,	» 27 » ,
» <i>Hallin, Erik</i> , landstingsman, Örnsköldsvik,	» 27 » ,
» <i>Carlsson, E.</i> , economichef, Sollefteå,	» 27 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Johansson, Edvard</i> , landstingsman, Häradsköp, Skillingaryd,	med 27 röster,
» <i>Andrén, Fredrik</i> , ingenjör, Jönköping,	» 27 » ,
» <i>Pettersson, J. Aug.</i> , landstingsman, Huskvarna,	» 27 » ,
» <i>Fors, N.</i> , economichef, Jönköping,	» 27 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Nilsson, V.</i> , economichef, Kalmar,	med 27 röster,
» <i>Modèer, Seth</i> , handlande, Mönsterås,	» 27 » ,
» <i>Olsson, John</i> , skräddare, Kalmar,	» 27 » ,
» <i>Ander, E.</i> , lasarettssyssloman, Kalmar,	» 27 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Appelkvist, Caspar</i> , handelsföreståndare, Ronneby,	med 27 röster,
» <i>Kloo, O.</i> , f. d. riksdagsman, Karlskrona,	» 27 » ,
» <i>Bergdahl, Axel</i> , kamrer, Karlskrona,	» 27 » ,
» <i>Thorsell, Carl</i> , kamrerare, Ronneby,	» 27 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Svensson, Johan</i> , lantbrukare, Heljetorp, Väse,	med 27 röster,
» <i>Flognfält, G.</i> , f. d. riksdagsman, Flogned,	» 27 » ,
» <i>Johansson, Henning</i> , landstingsman, Hygn, Visnums-Kil,	» 27 » ,
» <i>Eriksson, E. G.</i> , f. d. riksdagsman, Västbro, Värmlandsbro,	» 27 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Svensson, M.</i> , kontorsbiträde, Kristianstad,	med 27 röster,
» <i>Larsson, Nils</i> , lantbrukare, Karlstad, Österslöv,	» 27 » ,
» <i>Jönsson, Sven</i> , f. d. riksdagsman, Fridhill, Lövestad,	» 27 » ,
» <i>Jeppson, Emil</i> , landstingsman, Haraberga, Broby,	» 27 » ;

vid kontoret i Linköping

herr <i>Träff, J. A.</i> , f. d. riksdagsman, Mjölby,	med 27 röster,
friherre <i>Hermelin, Gösta</i> , Ulvåsa,	» 27 » ,
herr <i>Hanzén, J.</i> , redaktör, Linköping,	» 27 » ,
» <i>Rydén, C.</i> , järnvägskontrollör, Linköping,	» 27 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Sandström, Robert</i> , handlande, Gammelstad,	med 27 röster,
» <i>Groth, Gustaf</i> , konsul, Luleå,	» 27 » ,
» <i>Svedberg, Albin</i> , rektor, Boden,	» 27 » ,
» <i>Lantz, E. P.</i> , distriktschef, Luleå,	» 27 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Wallin, Erik</i> , handelsföreståndare, Lidköping,	med 27 röster,
» <i>Andersson, Justus</i> , kommunalordförande, Karlsborg,	» 27 » ,
» <i>Kjellendorff, I. W.</i> , handlande, Delebäck, Hova,	» 27 » ,
» <i>Björk, Gotthard</i> , redaktör, Mariestad,	» 27 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Eriksson, Karl</i> , f. d. riksdagsman, Lundby, Okna,	med 27 röster,
» <i>Lagerbäck, E. A.</i> , kassör, Norrköping,	» 27 » ,
» <i>Eriksson, Josef</i> , f. d. riksdagsman, Finspång,	» 27 » ,
» <i>Jonsson, Edvard</i> , inspektor, Fiskeby,	» 27 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Carlsson, E. G.</i> , nämndeman, Katrineholm,	med 27 röster,
» <i>Juhlin, Ragnar</i> , lantbrukare, Ellesta, Vrena,	» 27 » ,
» <i>Granath, E. A.</i> , lantbrukare, Kälkesta, Jönåker,	» 27 » ,
» <i>Hedin, Karl</i> , ingenjör, Kärrbo, Nyköping,	» 27 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Gustafsson, Gid.</i> , redaktör, Sundsvall,	med 27 röster,
» <i>Karlsson, Rob.</i> , f. d. riksdagsman, Gasabäck, Söråker.	» 27 » ,
» <i>Ågren, Hugo</i> , förste bokförare, Kubikenborg,	» 27 » ,
» <i>Hedqvist, P. L.</i> , landstingsman, Fagervik,	» 27 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Lagerkvist, Emil</i> , f. d. riksdagsman, Umeå,	med 27 röster,
» <i>Karlsson, N.</i> , nämndeman, Tavelnsjö,	» 27 » ,
» <i>Conradson, R.</i> , apotekare, Nordmaling,	» 27 » ,
» <i>Lilja, G. H.</i> , tågmästare, Vännäs,	» 27 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Tapper, K.</i> , kassör, Uppsala,	med 27 röster,
» <i>Ekstrand, Åke</i> , e. o. hovrättsnotarie, Uppsala,	» 27 » ,
» <i>Norén, K.</i> , vattenrättsnämndeman, Häggeby,	» 27 » ,
» <i>Wahlstedt, Uno</i> , bagare, Uppsala,	» 27 » ;

vid kontoret i Visby

herr <i>Karlström, Hugo</i> , f. d. riksdagsman, Mörby, Vestkinde,	med 27 röster,
» <i>Engström, Herman</i> , landstingsman, Slite,	» 27 » ,
» <i>Hansén, Th.</i> , f. d. riksdagsman, Bondsarve,	» 27 » ,
» <i>Lindstedt, P. S.</i> , handlande, Klintehamn,	» 27 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Sjölin, Bengt</i> , ingenjör, Trollhättan,	med 27 röster,
» <i>Kjerrulf, E. A.</i> , godsägare, Vänersborg,	» 27 » ,
» <i>Lundgren, Anton</i> , poliskonstapel, Vänersborg,	» 27 » ,
» <i>Carlsson, Herman</i> , f. d. riksdagsman, Herrljunga,	» 27 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Landstätt, R.</i> , kamrer, Västerås,	med 27 röster,
» <i>Andersson, Fr. O.</i> , fjärdingsman, Hallstahammar,	» 27 » ,
» <i>Sjöfält, Karl</i> , sekreterare, Västerås,	» 27 » ,
» <i>Ekström, L. J.</i> , landstingsman, Ekeby, Hallstahammar,	» 27 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Ljungkvist, J. M.</i> , garvare, Växjö,	med 27 röster,
» <i>Johansson, G. W.</i> , landstingsman, Östad Täckaregård, Väcksång	» 27 » ,
» <i>Hultin, Gustaf</i> , lokomotivförare, Älmhult,	» 27 » ,
» <i>Rydström, Eric</i> , f. d. riksdagsman, Vråen, Lidnäs,	» 27 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Åqvist, Torsten</i> , direktör, Örebro,	med 27 röster,
» <i>Molin, C. A.</i> , f. d. riksdagsman, Aspa,	» 27 » ,
» <i>Fromell, A. R.</i> , kontorschef, Örebro,	» 27 » ,
» <i>Karlsson, Johan</i> , landstingsman, Björkmo, Granbergsdal,	» 27 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Henriksson, Henrik</i> , d. y., disponent, Östersund,	med 27 röster,
» <i>Nilsson, Nils</i> , lantbrukare, Tullus, Nälden,	» 27 » ,
» <i>Annér, Wilhelm</i> , redaktör, Östersund,	» 27 » ,
» <i>Holm, Sigurd</i> , typograf, Östersund,	» 27 » ;

suppleanter:*vid kontoret i Göteborg*

herr <i>Fagerberg, J. A.</i> , spårvägskonduktör, Göteborg,	med 28 röster,
» <i>Carlbring, Einar</i> , disponent, Göteborg,	» 27 » ,
» <i>Andersson, Sven</i> , expeditör, Göteborg,	» 26 » ,
» <i>Rhedin, C. W. F.</i> , major, Göteborg,	» 25 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Jensen, Martin Christian</i> , f. d. riksdagsman, Lund,	med 28 röster,
» <i>Persson, Olof</i> , landstingsman, Munkarp,	» 27 » ,
» <i>Hagberth, E.</i> , kapten, Klinta, Snogeröd,	» 26 » ,
» <i>Andersson, Assar</i> , nämndeman, Åkarp, Hörby,	» 25 » ;

vid kontoret i Falun

herr	<i>Wikander, L. E.</i> , ingenjör, Morgårdshammar,	med 28 röster,
»	<i>Maritz, Per</i> , kommunalordförande, Leksand,	» 27 » ,
»	<i>Smedh, Herman</i> , f. d. riksdagsman, Bergkarlås, Mora Noret,	» 26 » ,
»	<i>Larsson, Liss Olof</i> , landstingsman, Leksand,	» 25 » ;

vid kontoret i Gävle

herr	<i>Norell, J. A.</i> , fabrikör, Söderhamn,	med 28 röster,
»	<i>Carlsson, Pontus</i> , målaremästare, Gävle,	» 27 » ,
»	<i>Krona, Emil</i> , järnvägstjänsteman, Hudiksvall,	» 26 » ,
»	<i>Aberg, P. E.</i> , hemmansägare, Sjökalla, Bergby,	» 25 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr	<i>Lindblad, H. F.</i> , folkskollärare, Sibbarp,	med 28 röster,
»	<i>Bohlers, K.</i> , lantbrukare, Bol, Vessigebro,	» 27 » ,
»	<i>Persson, P.</i> , f. d. riksdagsman, Tofta,	» 26 » ,
»	<i>Bengtsson, Gustaf</i> , handelsarbetare, Halmstad,	» 25 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr	<i>Lindeborg, J.</i> , kamrer, Härnösand,	med 28 röster,
»	<i>Lidström, P.</i> , f. d. riksdagsman, Häxmon, Ådalsliden,	» 27 » ,
»	<i>Fahlén, Verner</i> , lantbrukare, Nordanåker, Nyland,	» 26 » ,
»	<i>Sundström, O. W.</i> , sågverksarbetare, Kramfors,	» 25 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr	<i>Karlsson, Anton</i> , järnarbetare, Jönköping,	med 28 röster,
»	<i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge, Smålandsstenar,	» 27 » ,
»	<i>Boman, Rudolf</i> , lantbrukare, Kieryd, Wireda,	» 26 » ,
»	<i>Hagård, Arvid</i> , lantbrukare, Julared, Mullsjö,	» 25 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr	<i>Lindberg, Frits</i> , glasslipare, Nybro,	med 28 röster,
»	<i>Andersson, Oskar</i> , lantbrukare, Torngård,	» 27 » ,
»	<i>Jonsson, Axel</i> , landstingsman, Päråd,	» 26 » ,
»	<i>Therner, R.</i> , agronom, Smedby, Kalmar,	» 25 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr	<i>Andersson, Anton</i> , vaktmästare, Karlskrona,	med 28 röster,
»	<i>Klemetson, Nils</i> , lantbrukare, Merserum,	» 27 » ,
»	<i>Dahl, Aug.</i> , häradshövding, Svängsta,	» 26 » ,
»	<i>Nelson, Nels</i> , Ekengård, Ysane,	» 25 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr	<i>Eliesson, Efraim</i> , economichef, Karlstad,	med 28 röster,
»	<i>Andersson, C. W.</i> , lantbrukare, Löved, Forshaga,	» 27 » ,
»	<i>Wennberg, G. W.</i> , kassör, Skoghall,	» 26 » ,
»	<i>Lövåsen, Frans</i> , landstingsman, Väse,	» 25 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr	<i>Widén, Edvin</i> , överlärare, Vinslöv,	med 28 röster,
»	<i>Vestesson, Victor</i> , nämndeman, Ivetofta, Bromölla,	» 27 » ,
»	<i>Elowson, Gustav</i> , lantbrukare, Wä,	» 26 » ,
»	<i>Norup, Sam</i> , lantbrukare, Norup, Knislinge.	» 25 » ;

vid kontoret i Linköping

herr <i>Danckwardt-Lillieström, Gösta</i> , kassör, Linköping,	med 28 röster,
» <i>Sköld, Carl</i> , redaktör, Linköping,	» 27 » ,
» <i>Hallendorff, Joh.</i> , f. d. landstingsman, Gerstorp, Linköping,	» 26 » ,
» <i>Johnsson, Robert</i> , överassistent, Linköping,	» 25 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Wallin, Levi</i> , handlande, Boden,	med 28 röster,
» <i>Johansson, Anders</i> , landstingsman, Ersnäs,	» 27 » ,
» <i>Bengtsson, Axel</i> , redaktör, Piteå,	» 26 » ,
» <i>Jansson, Gustav</i> , landstingsman, Karlsborg, Vånafjärden	» 25 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Fredberg, G. M.</i> , fabrikör, Finnerödja,	med 28 röster,
» <i>Öster, Ernst</i> , lantbrukare, Fagersanna,	» 27 » ,
» <i>Sundström, Walter</i> , folkskollärare, Skövde,	» 26 » ,
» <i>Sundén, Carl</i> , lantbrukare, Hova,	» 25 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Frost, G. F.</i> , f. d. riksdagsman, Norrköping,	med 28 röster,
» <i>Svantesson, Samuel</i> , nämndeman, Torp, Vånga,	» 27 » ,
» <i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping,	» 26 » ,
» <i>Ljungberg, A. J.</i> , förste lärare, Norrköping,	» 25 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Larsson, Arvid</i> , murare, Katrineholm,	med 28 röster,
» <i>Smedberg, Harald</i> , direktör, Nyköping,	» 27 » ,
» <i>Boman, Axel</i> , lantbrukare, Gnesta,	» 26 » ,
» <i>Berger, C. O.</i> , folkskollärare, Stigtomta,	» 25 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Nilsson, B.</i> , lantbrukare, Skedvik, Attmar,	med 28 röster,
» <i>Modin, Helmer</i> , kapten, Sundsvall,	» 27 » ,
» <i>Berggren, Tord</i> , kamrer, Sundsvall,	» 26 » ,
» <i>Kahlin, E.</i> , fanjunkare, Sundsvall,	» 25 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Jonsson, Rudolf</i> , lantbrukare, Stöcksjö,	med 28 röster.
» <i>Grahnen, Alfr. A:son</i> , landstingsman, Granö,	» 27 » ,
» <i>Eriksson, Frans</i> , landstingsman, Bureå,	» 26 » ,
» <i>Jonsson, P. L.</i> , hemmansägare, Sävar,	» 25 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Bengtsson, E.</i> , lantbrukare, Gunnarsbo, Lövsta bruk	med 28 röster,
» <i>Eriksson, C. J.</i> , landstingsman, Rosenhill, Almunge,	» 27 » ,
» <i>Andersson, T. P. E.</i> , bokbindare, Uppsala,	» 26 » ,
» <i>Samzelius, J. A. T.</i> , andre bibliotekarie, Uppsala,	» 25 » ;

vid kontoret i Visby

herr <i>Palmqvist, K. V.</i> , nämndeman, Bomarve, Bander,	med 28 röster,
» <i>Nilsson, C. O.</i> , redaktör, Visby,	» 27 » ,
» <i>Olofson, A. G.</i> , agronom, Visby,	» 26 » ,
» <i>Nilsson, Hj.</i> , drätselkassör, Visby,	» 25 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Andréen, Anders</i> , handlande, Brålanda,	med 28 röster,
» <i>Johansson, A. E.</i> , lantbrukare, Kråkered, Borås,	» 27 » ,
» <i>Lundström, Hj.</i> , direktör, Forsarne, Frändefors,	» 26 » ,
» <i>Andersson, Julius</i> , landstingsman, Lilla Edet,	» 25 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Lundgren, Joh.</i> , ingenjör, Västerås,	med 28 röster,
» <i>Andersson, Iwar</i> , kontorsbiträde, Arboga,	» 27 » ,
» <i>Pehrsson, Pehr</i> , direktör, Sala,	» 26 » ,
» <i>Fröier, Isidor</i> , folkskollärare, Västerås,	» 25 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Gustafsson, Amandus</i> , järnarbetare, Växjö,	med 28 röster,
» <i>Karlsson, A. R.</i> , nämndeman, Berg, Slåthög,	» 27 » ,
» <i>Pettersson, P. Herman</i> , häradsdomare, Holstensskog, Tolg,	» 26 » ,
» <i>Sandstedt, Ernst</i> , nämndeman, Björkebråten, Ryd,	» 25 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Larsson, Hjalmar</i> , lantbrukare, Edvalla, Glanshammar,	med 28 röster,
» <i>Ahlin, Einar</i> , lantbrukare, Alavi, Hardemo,	» 27 » ,
» <i>Nilsson, Olov</i> , f. d. riksdagsman, Örebro,	» 26 » ,
» <i>Lysell, Karl</i> , grosshandlare, Örebro,	» 25 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Nilsson, Nils</i> , d. y., lantbrukare, Dille, Täng,	med 28 röster,
» <i>Lögberg, J.</i> , hemmansägare, Genvalla,	» 27 » ,
» <i>Olsson, Olof</i> , komm.-nämndsordf., Undrom, Rödön,	» 26 » ,
» <i>Clarín, Ruben</i> , tapetserare, Östersund,	» 25 » .

*Joh. Nilsson.**Ivar Pettersson.**C. P. Wahlmark.**Ernst Åqvist.*

Tillika beslöts, på framställning av herr förste talmannen, att protokollsutdrag härom skulle avgå till bankoutskottet med anmodan till utskottet att om valen låta underrätta ej mindre de valda än även fullmäktige i riksbanken samt vederbörande avdelningskontors styrelser.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 102, angående viss markupplåtelse för utvidgning av universitetets i Uppsala idrottsplats.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
 nr 103, angående rätt för professorn G. Rudberg att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;
 nr 104, angående rätt för expeditionsvakten E. O. Cederholm att för uppflyttning i löneklass tillgodoräkna viss tjänstgöring;
 nr 105, angående Karin Gunnelius överflyttning såsom ämneslärarinna vid samrealskolan i Sunne;
 nr 107, angående lönetursberäkning för vissa lärare;

nr 108, angående reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal;
samt
nr 114, angående inrättande av statens allmänna fastighetsfond.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 2 och 28.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om val till riksdagen och kommunala vallagen;

nr 5, i anledning av väckt motion om viss ändring i § 12 riksdagsordningen;
samt

nr 6, i anledning av väckt motion om viss begränsning av yttranderätten vid sammanträden med riksdagens kamrar; ävensom

första lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om emeritlöner för vissa prästmän i ledande ställning i missionens och diakoniens tjänst; samt

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående biträden åt ärkebiskopen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.08 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.
